

33. Yleiset työt

Kaupungin yleisten töiden lautakunnan v:lta 1948 laatima kertomus oli seuraavan sisältöinen:

Yleisten töiden lautakunta

Lautakunnan kokoonpano ja kokoukset ym. Yleisten töiden lautakuntaan kuuluivat v. 1948 puheenjohtajana toimitsija E. H. Härmä, varapuheenjohtajana yli-insinööri H. O. Backman sekä jäseninä liikennetarkastaja V. J. Laitinen, insinööri A. W. Liljeberg, pankinjohtaja H. K. Paloheimo, kivityömies E. V. Riipinen, varatuomari O. A. Tuurna, toimitsija L. D. Vilenius ja yliarkkitehti M. Välikangas. Kaupunginhallituksen edustajaksi lautakuntaan oli määrätty kaupungin teknillinen johtaja insinööri R. J. M. Granqvist. Lautakunnan sihteerinä toimi varatuomari R. O. Parviainen.

Lautakunta kokoontui kertomusvuoden aikana 46 kertaa ja käsitteli kokouksissaan 1 527 asiaa. Lähetettyjen kirjeiden luku oli 544.

Lautakunnan kokoukset pidettiin maanantaisin klo 16.

Yleisten töiden lautakunnan v:n 1948 aikana päättämistä asioista, henkilökuntaa koskevia asioita lukuunottamatta, mainittakoon seuraavat:

Lautakunnan pöytäkirjan tarkastajiksi v:ksi 1948 valittiin ¹⁾ lautakunnan puheenjohtaja ja kaupungininsinööri A. G. Linnavuori.

Kaupungininsinööri Linnavuori, katurakennuspäällikkö W. A. Starck ja apulaiskaturakennuspäällikkö Y. V. Virtanen oikeutettiin ²⁾ v:n 1948 aikana hyväksymään yleisten töiden lautakunnan ja rakennustoimiston puolesta laskut ja muut niihin verrattavat asiakirjat.

Puisto-osastolle myönnettiin ³⁾ 7 600 mk viljan hankkimiseen villisorsien ruokkimista varten.

Helsingin Olympiakisojen urheilulaitoskomiteaan valittiin ⁴⁾ kaupungininsinööri Linnavuori ja katurakennuspäällikkö Starck.

Päätettiin ⁵⁾ luopua varsinaisista rangaistus- ja korvausvaatimustoimenpiteistä työnjohtaja Kivistöä ja korjauspajan esimiehiä vastaan, heidän järjestämänsä virheellisen omatoimisen lisäpalkkauksen johdosta.

Varasto-osasto oikeutettiin ⁶⁾ ostamaan 1 199 925 kg rautaa Salmisaaren voimalaitosta varten kansanhuoltoministeriön osoittamista paikoista ja sen määräämillä hinnoilla.

Päätettiin ⁷⁾, kansanhuoltoministeriön vahvistettua uudet kehäsahojen ylimmät sahausmaksut, että Herttoniemen Saha oy., sen kanssa marraskuun 14 p:nä 1947 tehdyn lisäsopimuksen perusteella, oli oikeutettu perimään rakennustoimistolta kansanhuoltoministeriön joulukuun 18 p:nä 1947 vahvistamat sahausmaksut ynnä 3 mk:n lisämaksun tukkiuoksumetriltä.

¹⁾ Yl. t.l.k. 12 p. tammik. 18 §. — ²⁾ S:n 12 p. tammik. 20 §. — ³⁾ S:n 12 p. tammik. 28 §. — ⁴⁾ S:n 19 p. tammik. 61 §. — ⁵⁾ S:n 19 p. tammik. 62 §. — ⁶⁾ S:n 19 p. tammik. 76 §. — ⁷⁾ S:n 19 p. tammik. 78 §.

Varasto-osasto oikeutettiin ¹⁾ sopimaan päävaraston ruokalan pidosta rouva M. Heinosen kanssa.

Pankinjohtaja Paloheimo valittiin ²⁾ insinööri Liljebergin ulkomailla olon vuoksi tämän tilalle lautakunnan jaostoon, jonka tehtävänä oli tutustua suomenkielisten kansakoulujen 5-vuotisirakennussuunnitelmaan ja sen aiheuttamiin toimenpiteisiin.

Päätettiin ³⁾ myöntää v. 1947 ilman suojapukua jääneille puhtaanapito-osaston työntekijöille pukujen kauppahintaa vastaava korvaussumma; puhtaanapito-osaston päällikön insinööri B. W. Axin tehtäväksi annettiin yhdessä työntekijäin edustajien kanssa laatia ehdotus työntekijäin luontoisetuja koskevasta sopimuksesta.

Päätettiin ⁴⁾ asettaa 3-henkinen jaosto tutkimaan Käpylän kansakoulun pääpiirustuksia.

Varasto-osaston toimenpiteet puutavaravarastojen palovakuuttamiseksi hyväksyttiin ⁵⁾ sekä rakennustoimisto oikeutettiin antamaan Keskinäiselle vakuutusyhtiölle Teollisuuspalolle yhtiöjärjestyksen, vastuutariffien ja yleisten vakuutusehtojen täyttämistä koskeva sitoumus.

Päätettiin ⁶⁾, ettei Helsingin kunnantyöntekijäin keskustoimikunnan esitys tuotantokomiteaa vastaavan elimen perustamisesta rakennustoimistoon anna aiheutta toimenpiteisiin.

Päätettiin ⁷⁾ tarkata Herttoniemen Saha oy:n sahalla tapahtuvaa kaupungin puutavaran sahausta sekä valvoa siellä muutenkin kaupungin etuja.

Hyväksyttiin ⁸⁾ Oy. Vesijohtola ab:n 948 000 mk:aan nouseva tarjous kaupungintalon muutostöiden edellyttämien saniteettitöiden suorittamisesta.

Hyväksyttiin ⁹⁾ Illby Såg & snickeri nimisen liikkeen 1 448 323 mk:aan päättyvä tarjous Kymin- ja Limingantien pienasuntotalojen puusepäntöiden suorittamisesta.

Päätettiin ¹⁰⁾, että ennakkosuorituksissa ulkomaan kaupasta laadittavat asiakirjat oli mahdollisuuksien mukaan laadittava suoraan rakennustoimiston omalle nimelle.

Hyväksyttiin ¹¹⁾ Termo oy:n 793 000 mk:aan päättyvä tarjous kahden lämminvesikattilan hankkimisesta Kivelän sairaalaan.

Käpylän uuden kansakoulun sokkelityöt annettiin ¹²⁾ toiminimi B. Häggströmin suorittavaksi 1 300 000 mk:n suuruisin kustannuksin.

Katurakennusosasto oikeutettiin ¹³⁾ ostamaan Bitumiemulsioidyhdistykseltä yhteensä 800 t. asfalttiemulsiota.

Kertomusvuonna suoritettavien asfalttipäällysteisten katujen kunnostaminen annettiin ¹⁴⁾ katurakennusosaston tehtäväksi sopia tarjousten jättäneiden liikkeitten kanssa, riippuen siitä, mikä tarjous kulloinkin on kaupungin edun mukaista.

Hyväksyttiin ¹⁵⁾ Oy. Radiator ab:n 9 852 000 mk:aan päättyvä tarjous Käpylän kortteeliin n:o 837 Untamontien varrelle rakennettavaa Käpylän uutta kansakoulua varten tarvittavien saniteettilaitteiden suorittamisesta.

Vallilaa rakennettavan sähkölaitoksen ala-aseman suunnittelu annettiin ¹⁶⁾ arkkitehti R. V. Luukkosen tehtäväksi tavanomaisesta arkkitehtipalkkiosta, Töölön sivukirjaston lainaussalin uudelleenjärjestely arkkitehti T. Salmio-Toiviaisen tehtäväksi 75 000 mk:n palkkiosta ja Vallilan vaunuhallin uusien lisärakennusten suunnittelu arkkitehti E. Ungern-Sternbergin tehtäväksi 555 000 mk:n palkkiosta.

Maunulan kansanasunnot oy:n joulukuun 22 p:ltä 1947 esittämiä laskuja lautakunta ei katsonut ¹⁷⁾ voivansa hyväksyä.

Varasto-osasto oikeutettiin ¹⁸⁾ tilaamaan Oy. Viranojan tiilitehtaalta 500 000 kpl punaisia muuritiilejä ja suorittamaan yhtiölle tilausta tehtäessä ennakkona 2.2 milj. mk ja syyskuun 1 p:nä 1948 1 milj. mk ehdoin, että yhtiö asettaa ennakoista pankkitakauksen tai muun hyväksyttävän vakuuden. H. G. Paloheimo oy:ltä tilatuille julkisivutiilleille vahvistettiin ¹⁹⁾ uusi hinta.

1) Yl. t. lk. 19 p. tammik. 81 §. — 2) S:n 12 p. tammik. 22 § ja 26 p. tammik. 118 §. — 3) S:n 26 p. tammik. 120 §. — 4) S:n 9 p. helmik. 170 §. — 5) S:n 9 p. helmik. 175 §. — 6) S:n 23 p. helmik. 252 §. — 7) S:n 9 p. helmik. 176 §, 23 p. helmik. 259 § ja 1 p. maalisk. 287 §. — 8) S:n 8 p. maalisk. 331 §. — 9) S:n 8 p. maalisk. 332 §. — 10) S:n 15 p. maalisk. 346 §. — 11) S:n 12 p. huhtik. 432 §. — 12) S:n 26 p. huhtik. 492 §. — 13) S:n 10 p. toukok. 546 §. — 14) S:n 18 p. toukok. 583 §. — 15) S:n 25 p. toukok. 613 §. — 16) S:n 31 p. toukok. 635 §. — 17) S:n 7 p. kesäk. 659 §. — 18) S:n 14 p. kesäk. 701 §. — 19) S:n 26 p. huhtik. 490 §.

Kulkutautisairaalan erinäisten saniteettitöiden suorittamiseksi hyväksyttiin ¹⁾ Vesi- ja lämpö oy:n 3 239 000 mk:aan päättyvä tarjous.

Salmisaaren höyryvoimalaitoksen rakenteilla olevan kattila- ja turbogeneraattori-rakennuksen sokkelityöt annettiin ²⁾ Lehdon Kiviliike oy:n tehtäväksi 1 027 850 mk:n kustannuksin.

Kaupungin desinfektio laitoksen suunnittelutyö annettiin ³⁾ Blomstedt & Stenbäck nimiselle arkkitehtitoimistolle tavallisesta toisen luokan arkkitehtipalkkiosta, kuitenkin n. 20 %:n vähennyksin teknillisen valvonnan poisjäämisen vuoksi.

Liikennelaitoksen Vallilaan rakennettavan huoltorakennuksen rakennustyöt annettiin ⁴⁾ Thure Nybergin rakennusliikkeen suoritettavaksi 30 200 000 mk:n urakkasummasta.

Käpylän kansakoulun ovien ja ikkunoiden hankinta annettiin ⁵⁾ Keravan Puuteollisuus oy:n tehtäväksi 1 909 180 mk:aan päättyvin kustannuksin.

Puisto-osasto oikeutettiin ⁶⁾ osallistumaan Uudenmaan ruotsalaisen puutarhaseuran Esplanaadikappeliin syyskuussa järjestämään puutarhanäyttelyyn ja myönnettiin näyttelyn aiheuttamat menot lautakunnan käyttövaroista.

Halkotoimistolta päätettiin ⁷⁾ tilata Heinolan sahan rakennustyö ja asettaa tarkoitusta varten 15 milj. mk:n määräraha halkotoimiston neuvottelukunnan käytettäväksi tilitystä vastaan ja ehdoin, että kustannukset eivät ylitä mainittua määrää.

Hyväksyttiin ⁸⁾ Silta ja satama oy:n 4 800 000 mk:aan päättyvä uusittu tarjous teurastamon sikalan laajentamisesta.

Silta ja satama oy:n 2 400 000 mk:aan päättyvä urakkatarjous satamatyöntekijäin huoltorakennuksen rakentamiseksi Katajanokalle hyväksyttiin ⁹⁾ edellytyksin, että tarvittava lisämääräraha myönnetään.

Maunulan sahan siirtämisen johdosta työttömiksi jääville varasto-osaston 49 työntekijälle päätettiin ¹⁰⁾ varata töitä rakennustoimiston muilla osastoilla ehdoin, että työntekijät tyytyvät heille järjestettyihin töihin.

Snellmanin kansakouluun päätettiin ¹¹⁾ rakentaa hissikuilu, mutta ei asentaa hissiä toistaiseksi.

Hyväksyttiin ¹²⁾ Kone oy:n 1 618 940 mk:aan nouseva tarjous potilashissin asentamisesta kunnalliskotiin ja oikeutettiin talorakennusosasto suorittamaan yhtiölle sopimusta allekirjoitettaessa 597 000 mk ehdoin, että yhtiö antaa vastaavansuuruisen pankkitakuun.

Pakilan kansakoulun lisärakennuksen suunnittelutyö annettiin ¹³⁾ arkkitehti J. Peltoselle 80 % vastaavasta arkkitehtitaksan mukaisesta palkkiosta, jolloin valvontatyö kuuluu talorakennusosastolle.

Hesperian kentän katsomoa varten tarvittavat täyttämistyöt annettiin ¹⁴⁾ Otto Wuorio & Co nimisen toiminimen tehtäväksi.

Poliisilaitoksen Sofiankadun 3:ssa olevan lisärakennuksen maalaustyöt annettiin ¹⁵⁾ S. Wuorion maalausliikkeen tehtäväksi 575 000 mk:n kustannuksin.

Puhtaanapito-osaston korjaamon tuotantokomitean työnantajan edustajiksi v:ksi 1949 valittiin ¹⁶⁾ lautakunnan jäsen Riipinen sekä puhtaanapitopäällikkö Ax ja heidän henkilökohtaisiksi varamiehikseen lautakunnan jäsen Laitinen sekä apulaispuhtaanapitopäällikkö K. G. Andersson.

Toukolan konepajan tuotantokomiteaan työnantajan edustajiksi v:ksi 1949 valittiin ¹⁷⁾ lautakunnan jäsen Laitinen, kaupungininsinööri Linnavuori ja dipl. insinööri K. Lappalainen sekä heidän henkilökohtaisiksi varamiehikseen vastaavasti lautakunnan jäsen Riipinen, katurakennuspäällikkö Starck ja insinööri E. Galle.

Hyväksyttiin ¹⁸⁾ E. Vainion Puusepäntiikkeen 1 491 378 mk:aan päättyvä Snellmaninkadun kansakoulun ovi- ja ikkunatöiden suorittamista koskeva työtarjous.

Lisäksi tehtiin kertomusvuoden aikana lukuisia päätöksiä, jotka koskivat mm. kaluston, kuten lippujen ja lipputankojen sekä erilaisten työvälineiden vuokralleantoa, määrä-

¹⁾ Yl. t. lk. 21 p. kesäk. 725 a §. — ²⁾ S:n 5 p. heinäk. 773 §. — ³⁾ S:n 19 p. heinäk. 804 §. — ⁴⁾ S:n 16 p. elok. 877 §. — ⁵⁾ S:n 16 p. elok. 878 §. — ⁶⁾ S:n 16 p. syysk. 953 §. — ⁷⁾ S:n 27 p. syysk. 997 §. — ⁸⁾ S:n 16 p. elok. 880 § ja 27 p. syysk. 1 002 §. — ⁹⁾ S:n 11 p. lokak. 1 054 §. — ¹⁰⁾ S:n 25 p. lokak. 1 224 §. — ¹¹⁾ S:n 1 p. marrask. 1 257 §. — ¹²⁾ S:n 8 p. marrask. 1 282 §. — ¹³⁾ S:n 8 p. marrask. 1 283 §. — ¹⁴⁾ S:n 8 p. marrask. 1 286 §. — ¹⁵⁾ S:n 22 p. marrask. 1 355 §. — ¹⁶⁾ S:n 20 p. jouluk. 1 468 §. — ¹⁷⁾ S:n 20 p. jouluk. 1 477 §. — ¹⁸⁾ S:n 29 p. jouluk. 1 523 §.

rahojen osoittamista tilapäistarpeita, kuten hautajaispepeleiden hankkimista, sakkomaksujen suorittamista yms. varten, puutavaran ja kaluston ostoja sekä myyntiä, sekä tilapäisen kesätyövoiman palkkaamista.

Esitykset. Esityksiä tehtiin kaupunginhallitukselle ja muille laitoksille asioista, jotka koskivat työntekijäin palkka-asioita ja työsuhteita ¹⁾; talorakennusalaan kuuluvista esityksistä mainittakoon esitykset, jotka koskivat määrärahojen tai lisämäärärahojen puitteissa suoritettavia korjaus-, muutos- ja uudistöitä mm. kansa- ja ammattikouluissa ²⁾, kunnalliskodissa ³⁾, sairaaloissa ⁴⁾, lastentarhoissa ja -kodeissa ⁵⁾ sekä muissa rakennuksissa ym. ⁶⁾, siistimis- ja kunnostamistöitä ⁷⁾, uudisrakennusten piirustuksia ja rakennuskustannuksia ⁸⁾, Helsingin kaupungin kunnallisia uudisrakennuksia ja rakennusluonnoksia koskevan näyttelyn toimeenpanoa ⁹⁾, sekä öljylämmitykseen siirtymistä eräissä kansakouluissa ja ratsastushallissa ¹⁰⁾; katurakennusalaan kuuluvista esityksistä mainittakoon esitykset, jotka koskivat eräiden talousarvioon sisältyvien määrärahojen käyttöoikeuksia ¹¹⁾, varatöiden järjestämistä työttömille ¹²⁾, viemärijohtoja koskevan ohjesäännön ja katukaivuiden suoritus- ja valvontataksan muuttamista ¹³⁾, kalustohankintoja ¹⁴⁾, kunnostamis- ja järjestelytöitä ¹⁵⁾, viemäritöitä ¹⁶⁾, liikennejärjestelyjä ¹⁷⁾, sekä puhdistuslaitoksen rakentamista Iso- ja Pikku-Huopalahden viemärialueita varten ¹⁸⁾; puhtaanapitoalaan kuuluvista esityksistä mainittakoon esitys, joka koski alueiden varaamista puhtaanapito-osaston käyttöön puhtaanapitoasemia varten ¹⁹⁾; puistojen ja istutusten alaan kuuluvista esityksistä mainittakoon esitykset, jotka koskivat määrärahojen ja lisämäärärahojen käyttöoikeuksia ²⁰⁾, kunnostamis- ja siistimistöitä ²¹⁾, sopimusten mukaisten istutusten kunnossapitokorvauksia ²²⁾, Helsingin ensimmäisen linja-autoaseman kuvan sijoituspaikkaa ²³⁾; sekä avustuksen myöntämistä seitsemältä pohjoismaista puutarhanäyttelyä varten ²⁴⁾; lisäksi tehtiin muita esityksiä, jotka mm. koskivat autokuljetusmaksuja ²⁵⁾, määrärahaylityksiä ²⁶⁾, virkoja- ja viranhaltijoita koskevia asioita ²⁷⁾, matka-apurahoja ulkomaanmatkoja varten ²⁸⁾, Herttoniemen Saha oy:n kanssa tehtyä sopimusta ²⁹⁾, kaupungille kuuluvien autojen varustamista kaupungin vaakunakuvilla ³⁰⁾, sekä Toukolassa Hämeentien varrella olevan bensininjakeluaseman luovuttamista kiinteistötoimiston hallintaan ³¹⁾.

Lausunnot. Lausuntoja annettiin kaupunginhallitukselle ja muille laitoksille asioista, jotka koskivat työntekijäin palkka-asioita ja työsuhteita ³²⁾; talorakennusalaan kuuluvista

¹⁾ Yl. t. lk. 2 p. helmik. 146, 148, 149, 150 ja 151 §, 8 p. maalisk. 328 §, 15 p. maalisk. 349 §, 4 p. lokak. 1 028 § ja 8 p. marrask. 1 271 §. — ²⁾ S:n 12 p. tammik. 23 §, 2 p. helmik. 142 ja 144 §, 5 p. heinäk. 774 §, 19 p. heinäk. 801 ja 808 §, 1 p. marrask. 1 254 §, 8 p. marrask. 1 285 §, 15 p. marrask. 1 340 § ja 20 p. jouluk. 1 491 §. — ³⁾ S:n 4 p. lokak. 1 041 §, 13 p. jouluk. 1 447 § ja 20 p. jouluk. 1 490 §. — ⁴⁾ S:n 12 p. tammik. 25 §, 26 p. tammik. 107 ja 109 §, 2 p. helmik. 153 §, 8 p. maalisk. 329 §, 22 p. maalisk. 357 §, 19 p. huhtik. 461 ja 462 §, 14 p. kesäk. 693 §, 2 p. elok. 836 ja 838 §, 11 p. lokak. 1 050 §, 18 p. lokak. 1 097 §, 13 p. jouluk. 1 457 § ja 20 p. jouluk. 1 483, 1 485 ja 1 489 §. — ⁵⁾ S:n 26 p. tammik. 108 §, 2 p. helmik. 143 §, 5 p. heinäk. 772 §, 2 p. elok. 840 §, 6 p. syysk. 936 §, 27 p. syysk. 1 005 §, 15 p. marrask. 1 338 § ja 20 p. jouluk. 1 486 ja 1 488 §. — ⁶⁾ S:n 26 p. tammik. 106 §, 2 p. helmik. 145 §, 16 p. helmik. 226 §, 3 p. toukok. 513 ja 514 §, 19 p. heinäk. 805 §, 2 p. elok. 839 §, 23 p. elok. 896 §, 27 p. syysk. 1 000 §, 13 p. jouluk. 1 444 ja 1 451—1 456 § ja 20 p. jouluk. 1 487 §. — ⁷⁾ S:n 26 p. tammik. 105 §, 26 p. huhtik. 500 §, 25 p. lokak. 1 226 §, 1 p. jouluk. 1 383 § ja 20 p. jouluk. 1 484 §. — ⁸⁾ S:n 16 p. helmik. 228 §, 14 p. kesäk. 692 §, 8 p. marrask. 1 284 § ja 20 p. jouluk. 1 482 §. — ⁹⁾ S:n 23 p. helmik. 258 §. — ¹⁰⁾ S:n 6 p. syysk. 932 §. — ¹¹⁾ S:n 19 p. tammik. 74 §, 22 p. maalisk. 372 §, 18 p. toukok. 582 §, 4 p. lokak. 1 031 § ja 18 p. lokak. 1 205 §. — ¹²⁾ S:n 1 p. maalisk. 288 §, 3 p. toukok. 507 §, 22 p. marrask. 1 365 § ja 1 p. jouluk. 1 392 §. — ¹³⁾ S:n 5 p. huhtik. 414 §. — ¹⁴⁾ S:n 12 p. huhtik. 445 § ja 6 p. syysk. 944 §. — ¹⁵⁾ S:n 25 p. toukok. 608 §, 19 p. heinäk. 816 §, 6 p. syysk. 943 §, 16 p. syysk. 948 § ja 18 p. lokak. 1 204 §. — ¹⁶⁾ S:n 27 p. elok. 903 §, 8 p. marrask. 1 290 §, 15 p. marrask. 1 333 § ja 29 p. jouluk. 1 522 §. — ¹⁷⁾ S:n 16 p. syysk. 946 §. — ¹⁸⁾ S:n 29 p. jouluk. 1 513 §. — ¹⁹⁾ S:n 5 p. huhtik. 425 §. — ²⁰⁾ S:n 12 p. tammik. 29 ja 30 §, 16 p. elok. 873 ja 874 §, 6 p. syysk. 931 § ja 1 p. jouluk. 1 401 §. — ²¹⁾ S:n 12 p. huhtik. 433 §, 27 p. syysk. 1 007 §, 8 p. marrask. 1 274 § ja 1 p. jouluk. 1 384 §. — ²²⁾ S:n 25 p. toukok. 606 §. — ²³⁾ S:n 27 p. syysk. 1 008 §. — ²⁴⁾ S:n 1 p. jouluk. 1 385 §. — ²⁵⁾ S:n 2 p. helmik. 130 §. — ²⁶⁾ S:n 2 p. helmik. 147 §, 16 p. elok. 869 §, 11 p. lokak. 1 061 §, 1 p. marrask. 1 260 § ja 1 264 §, 8 p. marrask. 1 291 §, 1 p. jouluk. 1 387 ja 1 398 §, 13 p. jouluk. 1 450 § ja 29 p. jouluk. 1 511 §. — ²⁷⁾ S:n 9 p. helmik. 177 §, 23 p. elok. 895 §, 18 p. lokak. 1 092 §, 25 p. lokak. 1 227 § ja 13 p. jouluk. 1 436 ja 1 449 §. — ²⁸⁾ S:n 22 p. maalisk. 371 §, 19 p. huhtik. 472 §, 7 p. kesäk. 670 § ja 18 p. lokak. 1 095 §. — ²⁹⁾ S:n 12 p. huhtik. 450 §, 3 p. toukok. 506 § ja 14 p. kesäk. 702 §. — ³⁰⁾ S:n 2 p. elok. 835 §. — ³¹⁾ S:n 13 p. jouluk. 1 442 §. — ³²⁾ S:n 16 p. helmik. 220 ja 223 §, 1 p. maalisk. 296 §, 22 p. maalisk. 359 §, 12 p. huhtik. 446 ja 448 § ja 18 p. toukok. 567 §.

lausunnoista mainittakoon lausunnot, jotka koskivat rakennus- ja korjaustöitä sairaaloissa ¹⁾, lastentarhoissa ja -kodeissa ²⁾ ja muissa rakennuksissa ³⁾, palkkausasioita ⁴⁾, kansakouluja koskevaa rakennustoimintaa ⁵⁾, syväjäähdyttämön rakentamista Helsinkiin ⁶⁾, uuden olympiakylän rakentamista ⁷⁾, öljylämmitykseen siirtymistä mm. pää- ja Kallion paloasemilla ⁸⁾, huoltorakennuksen rakentamista Vallilaan liikennelaitoksen käyttöä varten ⁹⁾, Nikkilän sairaalan ulkoalueelle rakennettavia asuinrakennuksia koskevaa suunnitelmaa ¹⁰⁾, sekä kasvihuoneiden ja puutarhurin asunnon rakentamista elintarvikekeskusta varten ¹¹⁾; katurakennusalaan kuuluvista lausunnoista mainittakoon lausunnot, jotka koskivat korkeustasoja ¹²⁾, katu- ja tietöitä ¹³⁾, urheilu- ja leikkikenttiä ja uimalammikoita ¹⁴⁾, liikennejärjestelyjä ¹⁵⁾, työttömyystöiden järjestämistä ¹⁶⁾, kalojen tukkumyyntipaikan järjestämistä Tervasaareen ¹⁷⁾, palokaivoja ja vesijohto- ja viemäritöitä ¹⁸⁾, veneväylän ja sataman järjestämistä Haagan puroon ¹⁹⁾, pyykinpesulautan rakentamista Vantaanjokeen ²⁰⁾, sekä Hiekka oy:n osakekannan ostoa ²¹⁾; puhtaanapitoalaan kuuluvista lausunnoista mainittakoon lausunnot, jotka koskivat talviliikennejärjestelyjä ²²⁾, katulumitöitä ja lumenkaatopaikkoja ²³⁾, jätteiden kaatopaikan järjestämistä itäisiä liitosalueita varten ²⁴⁾, sekä kaupungin ranta-alueiden siistimistä ja järjestämistä ²⁵⁾; puistojen ja istutusten alaan kuuluvista lausunnoista mainittakoon lausunnot, jotka koskivat kunnostamis- ja siistimistöitä mm. joukkohautoilla Malmilla ja Santahaminassa ²⁶⁾, Kruunuvoorenkadun 13:n tontilla ²⁷⁾, Vanhankirkon puistossa ²⁸⁾, Taivaskallion omakotialueella ja Pirkkolan lastentarhan puutarhassa ²⁹⁾, sekä runolaulaja Larin Parasken patsaan sijoittamista ³⁰⁾; lisäksi annettiin muita lausuntoja, jotka koskivat mm. kaupungin puutavarahankintoja ³¹⁾, sanomalehtien tilaamista työmaiden ruokailupaikoille ³²⁾, palkkaus- ja eläkeasioita ³³⁾, komitean mietintöä ³⁴⁾, Tukholman ja Helsingin kaupungin välistä virkamiesvaihtoa ³⁵⁾, virkasääntö sekä kaupungin vuokraorma-autojen välistä ³⁶⁾.

¹⁾ Yl. t. lk. 8 p. maalisk. 333 ja 334 §, 15 p. maalisk. 343 §, 5 p. huhtik. 412 §, 3 p. toukok. 510 §, 10 p. toukok. 535 §, 18 p. toukok. 574 §, 5 p. heinäk. 771 §, 19 p. heinäk. 803 §, 2 p. elok. 837 ja 845 §, 6 p. syysk. 933 ja 935 §, 27 p. syysk. 1 004 §, 1 p. marrask. 1 255 ja 1 256 §, 1 p. jouluk. 1 389 § ja 13 p. jouluk. 1 446 §. — ²⁾ S:n 21 p. kesäk. 711 ja 715 §, 5 p. heinäk. 770 §, 2 p. elok. 841 §, 6 p. syysk. 934 §, 1 p. jouluk. 1 388 § ja 29 p. jouluk. 1 512 §. — ³⁾ S:n 19 p. tammik. 66 ja 67 §, 26 p. tammik. 110 §, 16 p. helmik. 209 ja 210 §, 8 p. maalisk. 335 §, 5 p. huhtik. 423 §, 10 p. toukok. 534 §, 18 p. toukok. 573 §, 31 p. toukok. 636 §, 21 p. kesäk. 716 §, 16 p. elok. 879 §, 6 p. syysk. 937 §, 18 p. lokak. 1 094 §, 25 p. lokak. 1 228 §, 15 p. marrask. 1 339 §, 13 p. jouluk. 1 445 § ja 20 p. jouluk. 1 480 §. — ⁴⁾ S:n 26 p. tammik. 104 §. — ⁵⁾ S:n 1 p. maalisk. 291 ja 292 §, 8 p. maalisk. 330 §, 18 p. toukok. 579 §, 19 p. heinäk. 802, 806 ja 807 §, 2 p. elok. 844 §, 16 p. elok. 883 §, 18 p. lokak. 1 096 §, 8 p. marrask. 1 279 ja 1 280 § ja 20 p. jouluk. 1 479 §. — ⁶⁾ S:n 12 p. huhtik. 431 §. — ⁷⁾ S:n 31 p. toukok. 637 §. — ⁸⁾ S:n 2 p. elok. 842 §. — ⁹⁾ S:n 16 p. elok. 876 §. — ¹⁰⁾ S:n 8 p. marrask. 1 281 §. — ¹¹⁾ S:n 1 p. jouluk. 1 400 §. — ¹²⁾ S:n 12 p. tammik. 31 §, 19 p. tammik. 70 §, 26 p. tammik. 117 §, 22 p. maalisk. 365 §, 5 p. huhtik. 410 ja 411 §, 19 p. huhtik. 470 §, 10 p. toukok. 543 §, 4 p. lokak. 1 030 §, 18 p. lokak. 1 201 ja 1 202 § ja 29 p. jouluk. 1 517 §. — ¹³⁾ S:n 12 p. tammik. 32 ja 48 §, 16 p. helmik. 219 §, 1 p. maalisk. 294 §, 5 p. huhtik. 411 §, 12 p. huhtik. 444 §, 26 p. huhtik. 495 §, 3 p. toukok. 509 §, 10 p. toukok. 541 §, 18 p. toukok. 575 §, 31 p. toukok. 639 §, 21 p. kesäk. 718 §, 5 p. heinäk. 775 ja 776 §, 19 p. heinäk. 811 ja 813 §, 2 p. elok. 848 §. 16 p. syysk. 947 §, 27 p. syysk. 1 015 §, 1 p. jouluk. 1 390 §, 20 p. jouluk. 1 470, 1 471 ja 1 473 § ja 29 p. jouluk. 1 519 §. — ¹⁴⁾ S:n 12 p. tammik. 33 ja 34 §, 16 p. helmik. 218 §, 31 p. toukok. 638 §, 7 p. kesäk. 667 §, 19 p. heinäk. 810 § ja 27 p. syysk. 1 014 §. — ¹⁵⁾ S:n 19 p. tammik. 71 §, 10 p. toukok. 542 ja 545 §, 25 p. toukok. 607 §, 23 p. elok. 899 §, 11 p. lokak. 1 052 ja 1 053 §, 8 p. marrask. 1 289 §, 1 p. jouluk. 1 391, 1 393, 1 395 ja 1 396 §, ja 29 p. jouluk. 1 514, 1 515 ja 1 516 §. — ¹⁶⁾ S:n 9 p. helmik. 184 §. — ¹⁷⁾ S:n 22 p. maalisk. 366 §. — ¹⁸⁾ S:n 19 p. huhtik. 471 §, 18 p. toukok. 576 §, 7 p. kesäk. 672 §, 21 p. kesäk. 717 §, 5 p. heinäk. 777 §, 19 p. heinäk. 812 ja 817 §, 2 p. elok. 846 §, 11 p. lokak. 1 051 §, 18 p. lokak. 1 203 § ja 20 p. jouluk. 1 475 §. — ¹⁹⁾ S:n 27 p. syysk. 1 014 §. — ²⁰⁾ S:n 13 p. jouluk. 1 434 §. — ²¹⁾ S:n 29 p. jouluk. 1 524 §. — ²²⁾ S:n 19 p. tammik. 69 § ja 26 p. tammik. 121 §. — ²³⁾ S:n 9 p. helmik. 172 ja 185 §, 22 p. maalisk. 360 ja 361 §, 5 p. huhtik. 421 ja 424 §, 27 p. syysk. 999 § ja 22 p. marrask. 1 359 §. — ²⁴⁾ S:n 27 p. syysk. 998 §. — ²⁵⁾ S:n 1 p. jouluk. 1 399 §. — ²⁶⁾ S:n 9 p. helmik. 171 § ja 19 p. heinäk. 800 §. — ²⁷⁾ S:n 10 p. toukok. 533 §. — ²⁸⁾ S:n 25 p. toukok. 604 § ja 14 p. kesäk. 684 §. — ²⁹⁾ S:n 4 p. lokak. 1 029 §. — ³⁰⁾ S:n 20 p. jouluk. 1 469 §. — ³¹⁾ S:n 12 p. tammik. 46 ja 47 §, 19 p. tammik. 80 §, 22 p. maalisk. 364 §, 7 p. kesäk. 661 §, 6 p. syysk. 945 § ja 8 p. marrask. 1 277 §. — ³²⁾ S:n 2 p. helmik. 131 §. — ³³⁾ S:n 2 p. helmik. 140 §, 15 p. maalisk. 345 § ja 25 p. lokak. 1 222 §. — ³⁴⁾ S:n 23 p. huhtik. 474 § ja 4 p. lokak. 1 027 §. — ³⁵⁾ S:n 1 p. marrask. 1 253 §. — ³⁶⁾ S:n 8 p. marrask. 1 272 §.

Rakennustoimisto

Lautakunnan alaisena toimi kaupungininsinööri Linnavuoren johdolla rakennustoimisto, joka jakaantui kansliaosastoon, katu- ja talorakennusosastoihin sekä puhtaana-pito-, puisto- ja varasto-osastoihin ja tilivirastoon. Rakennustoimiston lähettämien kirjeiden luku oli 453.

Rakennustoimiston viranhaltijat: Rakennustoimiston palveluksesta erosi kertomusvuoden aikana katurakennusosastolta insinööri K. H. Karvonen lokakuun 23 p:nä, toimistoapulainen L. Lajunen elokuun 14 p:nä, puhtaana-pito-osastolta osastokamreeri A. Sergelius heinäkuun 1 p:nä, varasto-osastolta toimistoapulainen O. I. Palasvirta syyskuun 30 p:nä sekä tuntikirjuri V. Pennanen marraskuun 24 p:nä.

Yleisten töiden lautakunta valitsi avoimena oleviin virkoihin seuraavat viranhaltijat: Katurakennusosastolle 29. palkkaluokan rakennusmestarin virkaan rakennusmestari V. J. Huhtalan ja toimistoapulaisen virkaan toimistoapulaisen I. Söderströmin syyskuun 1 p:stä lukien; varasto-osastolle 16. palkkaluokan toimistoapulaisen virkaan D. E. Stenholmin heinäkuun 16 p:stä, 41. palkkaluokan korjauspajainsinöörin virkaan insinööri P. K. Lappalaisen lokakuun 11 p:stä, 35. palkkaluokan työnjohtajan virkaan koneteknikko S. Linkosalmen syyskuun 1 p:stä sekä 31. palkkaluokan II työnjohtajan virkaan teknikko O. Laineen kesäkuun 1 p:stä lukien; sekä tilivirastoon 5. palkkaluokan lähetin virkaan E. Dahlströmin huhtikuun 1 p:stä lukien.

Työntekijäin lukumäärä. Seuraava taulukko osoittaa rakennustoimiston eri osastojen työntekijäin lukumäärän kunkin kuukauden lopussa:

K u u k a u s i	Talo- rakennus- osasto	Katu- rakennus- osasto	Puisto- osasto	Varasto- osasto	Puhtaana- pito- osasto	Yhteensä
Tammikuu	336	923	52	214	868	2 393
Helmikuu	379	962	50	247	727	2 365
Maaliskuu	413	1 091	63	251	567	2 385
Huhtikuu	431	922	279	255	401	2 288
Toukokuu	426	907	306	249	413	2 301
Kesäkuu	508	915	304	253	422	2 402
Heinäkuu	518	913	295	258	422	2 406
Elokuu	544	914	262	245	407	2 372
Syyskuu	555	916	231	253	393	2 348
Lokakuu	570	912	217	215	393	2 307
Marraskuu	577	917	197	212	422	2 325
Joulukuu	574	909	185	211	461	2 340

Työntekijäin vuosilomat. Vuosilomaa myönnettiin 2 731 työntekijälle yhteensä 47 816 päivää seuraavasta taulukosta tarkemmin ilmenevin tavoin:

Lomapäivien luku	Talo- rakennus- osasto	Katu- rakennus- osasto	Puisto- osasto	Varasto- osasto	Puhtaana- pito- osasto	Yhteensä
1	105	90	4	17	—	216
2	75	65	9	13	—	162
3	61	7	27	14	—	109
4	30	1	6	14	3	54
5	7	3	10	10	4	34
6	19	12	7	7	4	49
7	9	10	9	5	2	35
8	8	2	7	4	—	21
9	3	1	1	4	—	9
10	5	6	4	5	—	20
11	9	1	1	6	—	17
12	13	5	28	19	45	110
13	1	5	1	2	—	9
14	—	4	—	1	—	5
15	—	5	—	2	—	7
16	2	1	—	3	—	6
17	—	—	—	1	—	1

Lomapäivien luku	Talo- rakennus- osasto	Katu- rakennus- osasto	Puisto- osasto	Varasto- osasto	Puhtaana- pito osasto	Yhteensä
18	108	258	89	79	123	657
20	—	2	—	—	—	2
21	1	—	—	—	—	1
22	—	2	—	2	—	4
24	78	264	48	44	65	499
28	107	359	42	53	143	704
Lomaa nauttineita yhteensä	641	1 103	293	305	389	2 731
Lomapäiviä yhteensä	8 044	21 886	4 677	4 821	8 388	47 816

Tapaturmat. Kertomusvuoden aikana vahingoittui tapaturmaisesti 392 työntekijää, joille tämän perusteella suoritettiin vahingonkorvauksena yhteensä 2 391 596 mk. Invalideiksi joutuneiden 2 työntekijän puolesta maksettiin elinkororahastoon yhteensä 106 455 mk. Tapaturmista aiheutuneet kustannukset olivat yhteensä 2 498 051 mk. Työntekijät olivat vakuutetut Vakuutusyhtiö oy Pohjolassa siten, että kaupunki on lopulta vastannut kaikista vakuutuksesta aiheutuneista menoista.

Talorakennusosasto

Kertomusvuoden aikana, samoin kuin sitä edeltäneinä vuosinakin, maassamme valitseva arkkitehti- ja rakennusinsinööri-pula sekä kunnallisteknikkojen alhainen palkkataso johti siihen, että useita arkkitehti- ja insinöörinvirkoja oli vuoden aikana täyttämättä. Osaston henkilökuntaan kuului kaupunginarkkitehti, apulaiskaupunginarkkitehti, toimistoarkkitehti, koneinsinööri ja yksi rakennusinsinööri (1 avoinna), yksi arkkitehti 40. palkkaluokassa (1 avoinna), 4 arkkitehtiä 39. palkkaluokassa (1 virkalomalla, 2 virkaa avoinna), yksi apulaisarkkitehti, 2 piirtäjää, osastokamreeri ja 5 toimistoapulaista. Avoinna olleita virkoja hoitivat suurimman osan vuotta viransijaiset, joista osa ei täyttänyt asiaankuuluvia pätevyysvaatimuksia. Tämän lisäksi oli toimiston palveluksessa ajoittain arkkitehtejä ja opiskelijoita, jotka palkattiin työmäärärahoilla tai tilapäisen työvoiman määrärahalla. Osaston henkilökuntaan kuului vielä 14 sääntöpalkkaista rakennusmestaria ja vaihteleva määrä ylimääräisiä rakennusmestareita, joiden palkka maksettiin työmäärärahoista.

V:n 1947 vuosikertomuksessa mainittiin, ettei osasto nykyisen järjestelyn mukaan ja vähentyneellä henkilökunnallaan ajanmittaan voi hoitaa sille kuuluvia tehtäviä. Tämä kävi v:n 1948 aikana yhä ilmeisemmäksi, kun osaston tehtävät nopeassa tahdissa lisääntyivät ja henkilökunta pikemminkin vähentyi kuin kasvoi. Eräänlaista kevennystä saatiin aikaan luovuttamalla osa suunnittelutehtävistä, mm. Vallilan vaunuhallin lisärakennus, uusi desinfektioilaitos, eräät sähkölaitoksen uudisrakennukset ja eräät sisustustyöt yksityisille arkkitehtitoimistoille ja antamalla pari työtä rakennusliikkeille urakalla suoritettavaksi. Tästä huolimatta ei voitu välttää, että suunnittelutyöt monessa tapauksessa myöhästyivät, että töitä ei voitu valvoa niin tehokkaasti kuin olisi ollut suotavaa ja että asiain käsittely usein viivästy. Näyttää käyvän yhä välttämättömämmäksi, että talorakennusosaston toiminta järjestetään uudelleen, mikä merkitsee osaston jakamista jaostoihin, uusien, hyvinpalkkattujen toimien perustamista ja suurempaa vapautta töiden luovuttamisessa yksityisille arkkitehtitoimistoille.

Rakennustarvikkeiden saannin käytyä helpommaksi oli uutisrakennustoiminta vilkkaampaa kuin edellisinä vuosina. Kun kustannusarviot oli laadittu v. 1947 tai vieläkin aikaisemmin, aiheutui v:n 1948 alkupuoliskolla tapahtuneen rakennuskustannusten yleisen nousun vuoksi töistä monessa tapauksessa lisäkustannuksia, minkä vuoksi lisämäärärahat monessa tapauksessa kävivät tarpeellisiksi.

Työvoiman koko vuoden ajan viikkokeskimäärä oli 437 työntekijää.

Vuosilomaa myönnettiin 641 työntekijälle, yhteensä 8 044 päivää. Kustannukset mainituista lomista nousivat 6 567 251 mk:aan, myönnettyjen sairauslomien kustannukset nousivat 3 637 973 mk:aan, hautausavustuksia maksettiin 100 501 mk ja vapaapäiväpalkkoja 724 192 mk.

Kustannukset sääntöpalkkaisten viranhaltijain palkkauksesta nousivat 11 886 177 mk:aan ja tilapäisen työvoiman palkkauksesta 794 449 mk:aan, yhteensä 12 680 626 mk:aan.

Kaupungille kuuluvien rakennusten ja huoneistojen korjausta ja kunnossapitoa varten oli talousarvioon merkitty yhteensä 53 727 450 mk:n suuruinen määräraha. Määrärahasummaan lisättiin 5 768 621 mk työpalkkojen korottamista varten ja 1 630 000 mk, joka on huomioitu v:n 1948 lisätalousarviossa, joten käytettävissä oleva määräraha nousi 61 126 071 mk:aan. Korjaus- ja kunnossapitokustannukset nousivat 63 081 174 mk:aan, joten määrärahaa ylitettiin 1 955 103 mk.

Uudis- ja muutosrakennustöitä varten oli talousarviossa ja lisätalousarviossa asianomaisilla tileillä yhteensä 251 232 775 mk:n suuruinen määräraha. Tähän määrään lisättiin 12 281 699 mk, joka siirrettiin v:lta 1947, 11 330 922 mk työpalkkojen korottamista varten, 59 077 mk, joka on huomioonotettu v:n 1949 talousarviossa ja 358 500 mk kiinteistötoimiston laskuun suoritettuja töitä varten, joten käytettävissä oleva määräraha nousi 275 262 973 mk:aan. Suoritettujen töiden kustannukset nousivat 141 584 429 mk:aan ja säästö oli 133 678 544 mk. V:lle 1949 siirrettiin suorittamatta jääneitä töitä varten 137 735 053: 50 mk eli 4 056 510: 15 mk enemmän kuin säästö. Viimeksimainittu summa osoittaa suoritettujen uudis- ja muutosrakennustöiden yhteenlaskettua vajausta.

V:lta 1947 siirrettiin määrärahoja yhteensä 65 463 701 mk. Määrärahasummaan lisättiin 2 000 000 mk, joka on otettu huomioon v:n 1948 lisätalousarviossa, 1 975 000 mk työpalkkojen korottamista varten, 2 160 000 mk kaupunginhallituksen käyttövaroista sekä 245 278 mk huoltolautakunnan laskuun suoritettuja töitä varten, joten käytettävissä oleva määräraha nousi 71 843 979 mk:aan. Suoritettujen töiden kustannukset nousivat 17 679 513 mk:aan ja säästö oli 54 164 466 mk. V:lle 1949 suorittamatta jääneitä töitä varten siirrettiin 55 182 280 mk, joten vajaus oli 1 017 814 mk.

Vuoden aikana suoritettiin sen lisäksi töitä, joita varten määräraha myönnettiin etukäteen v:n 1949 talousarvion määrärahoista, sekä kaupunginvaltuuston tai kaupunginhallituksen käyttövaroista, yhteensä 122 773 067 mk:n arvosta. Käytettävissä olleesta määrärahasummasta 13 620 538 mk palautettiin kaupunginkassaan.

Edellä mainittujen töiden lisäksi suoritettiin töitä laskuun yhteensä 21 260 593 mk:n arvosta.

Kokonaiskustannukset talorakennusosaston töistä v:n 1948 aikana nousivat 355 396 565 mk:aan (135 655 257 mk v. 1947).

Suorittamatta jääneitä töitä varten siirrettiin 193 007 333 mk v:lle 1949.

Koska maalaus-, lattianpäällystys- ja katonkattamisaineiden puute vielä v:n 1948 aikana oli tuntuva, ei vuosikorjausohjelmaa ole voitu toteuttaa täydessä laajuudessaan; määrärahat ovat kuitenkin kohonneiden rakennuskustannusten vuoksi tulleet kokonaan käytetyiksi, vieläpä jossain määrin ylitetyiksi.

V:n 1948 talousarvioon oli varattu määrärahat lukuisia muutos- ja lisärakennustöitä varten, jonka lisäksi vuoden kuluessa myönnettiin määrärahoja 115 samanlaista työtä varten. Uudisrakennustöistä mainittakoon: Limingantien varrelle rakennettujen kunnallisten asuinrakennusten rakennustöiden loppuunsaattaminen; saunarakennukset Kulosaaren ja Stansvikin kartanoihin, työväenopiston kesäkotiin Lauttasaareen sekä Kullatorpan ja Malmin lastenkoteihin; ruokalarakennus varastoalueelle Malminkadun 5:een; kulkutautisairaalan paviljongin IX korottaminen; Käpylän uuden kansakoulun ja Snellmaninkadun kansakoulun ensimmäinen rakennusvaihe; Maunulan kansakoulun rakennustöiden aloittaminen; Haagan kansakoulun lisärakennus; poliisilaitoksen lisärakennus kortteliin n:o 30; ja eräät lisärakennukset teurastamon alueella. V. 1947 aloitettu Salmisaaren sähkövoima-aseman muuntajarakennus saatiin suurin piirtein valmiiksi ja kattilahuonerakennusta varten suoritettiin laajoja louhimis- ja perustustöitä sekä osatelinetöistä. Tämän lisäksi osasto huolehti ylivalvonnasta liikennelaitoksen Vallilan vaunehallin lisärakennustyömaalla ja erällä pienemmällä rakennuksella, jotka oli annettu yksityisille urakoitsijoille. Rakennusohjelmaan oli vielä merkitty Vallilan poliisitalo, vuota- ja öljyvarastorakennus ym., joita varten rakennuslupaa ei saatu, joten näitä töitä ei voitu aloittaa v:n 1948 aikana.

Suurehkoista muutosrakennustöistä mainittakoon öljylämmityslaitteiden asentaminen moniin kaupungin kiinteistöihin, joukko uudelleenjärjestelytöitä sairaaloissa ja kunnalliskodissa, Nukarin lastenkodin muutosrakennustyöt, Tehtaankadun kansakoulun

pommitusvaurioiden korjaaminen, muutostyöt Annankadun kansakoulussa, parannustyöt useissa kansakouluissa, mm. näyttämön rakentaminen Kaisaniemen kansakoulun juhlasaliin, kaupungintalon perustus- ja muutostyöt, laajennus- ja muutostyöt elintarvikekeskuksen huoneistoissa Helsinginkadun 24:ssä, laajennustyöt kaasulaitoksen huoneistossa Fredrikinkadun 54:ssä, talon Kalmistokatu n:o 5 muutostyöt, sekä työt useissa urheilulaitoksissa.

Osasto käsitteli 717 diaarioon vietyä asiaa ja antoi niistä lausuntoja yleisten töiden lautakunnalle ja muille kunnan laitoksille. Tämän yhteydessä laadittiin useita piirustus-ehdotuksia, mm. luonnokset ja pääpiirustukset useita uusia kansakouluja, sairaalapaviljonkeja, lastentarhoja, sähkölaitoksen ja liikennelaitoksen uudisrakennuksia ym. varten.

Lisäksi osasto laati juoksevia uudis- ja muutosrakennustöitä varten tarvittavat työt ja detaljipiirustukset.

Kesälomaa myönnettiin 641 työntekijälle (347 v. 1947) yhteensä 8 044 päivää, mikä jakaantui seuraavalla tavalla: 1 päivän loma 105, 2 päivän 75, 3 päivän 61, 4 päivän 30, 5 päivän 7, 6 päivän 19, 7 päivän 9, 8 päivän 8, 9 päivän 3, 10 päivän 5, 11 päivän 9, 12 päivän 13, 13 päivän 1, 16 päivän 2, 18 päivän 108, 21 päivän 1, 24 päivän 78 ja 28 päivän loma 107 työntekijälle.

V. 1948 lämpötekniikan ylivalvontaan kuuluvien laitosten lukumäärä ei ole lisääntynyt, niin että laitosten lukumäärä oli vuoden vaihteessa edelleenkin 125. Laatunsa ja lukumääränsä puolesta kattilat voidaan ryhmittää seuraavasti:

	Luku	Yhteensä	Tulipinta m ² Keskimäärin kattilaa kohden
<i>Höyrykattilat</i>			
Korkeapainekattilat, työpaine > 0.5 kg/cm ² ...	20	1 365	68.3
Matalapainekattilat, työpaine < 0.5 kg/cm ² ...	106	2 065	19.5
<i>Yhteensä</i>	<i>126</i>	<i>3 430</i>	—
<i>Lämminvesikattilat</i>	<i>146</i>	<i>2 216</i>	<i>15.2</i>
<i>Kaikkiaan</i>	<i>272</i>	<i>5 646</i>	—

Vuoden kuluessa suoritetuista tärkeimmistä töistä mainittakoon poliisilaitoksen saniteettitöiden valvonta Sofiankadun 3:ssa; kaupungintalon saniteettitöiden tarjousten tarkastus ja työn valvonta Sofiankadun 1:ssä; Käpylän uuden kansakoulun työselitys saniteettilaitteita varten, tarjousten tarkastus ja työn valvonta; Salmisaaren muuntoaseman saniteettitöiden valvonta; Toukolan saunan työn valvonta ja lopputarkastus; satamatyöntekijäin puku- ja pesuhuoneen työn valvonta Katajanokalla; ja kulkutautisairaalan osasto IX ja ruokalan työselitys saniteettitöitä varten, tarjousten tarkastus ja työn valvonta. Lisäksi laadittiin useita alustavia suunnitelmia kansakoulujen ym. rakennusten saniteettilaitteita varten yhteistyössä osaston arkkitehtien kanssa.

Lämpötekniikan valvonnan alaisissa keskuslämmityslaitoksissa käytettiin vuoden aikana 1 tonni kivihiliä, 6 m³ koivuhalkoja, 7 m³ havu- tai sekahalkoja, 0.6 tonnia öljyä ja 1.5 tonnia brikettejä.

Viiteen laitokseen asennettiin öljypolttimet, jotka yleensä toimivat tyydyttävästi. Niissä poltettiin aluksi kaasuöljyä, mutta kaasuöljyn hinnan noustessa suhteettoman korkeaksi, siirryttiin polttamaan ns. lämmitysöljyä, joka on jonkun verran raskaampaa kuin ensiksi mainittu öljy. Polttoainekulutus oli yhteensä 17 229 tonnia koksiksi redusoituna. Kun vastaava arvo oli edellisenä vuonna 18 616 tonnia, oli vähennys siis 7.5 %. Tämä aiheutui osaksi lämpimästä syksystä ja osaksi ulkomaisten polttoaineiden, kivihilien, kaksin ja öljyn, osuuden lisääksestä, mikä varsinkin vuoden alkupuoliskolla oli huomattava.

Katurakennusosasto

Kertomusvuoden alussa kuului osaston henkilökuntaan: katurakennuspäällikkö, apulaiskaturakennuspäällikkö, yli-insinööri, 7 piiri-insinööriä, 10 insinööriä, 5 apulaisinsinööriä, 1 ylimääräinen apulaisinsinööri, 2 kemistiä, 56 rakennusmestaria, 7 mittaus-tekniikkaa, 5 piirtäjää, 2 laboraattoria, 1 osastokamreeri, 18 toimistoapulaista, 1 ylikonemestari, asemakonemestari ja 7 konemestaria. Mainituista viroista oli avoinna 1 insi-

nöörin, 5 apulaisinsinööriin, 1 mittausmekanikon ja 2 rakennusmestarin virkaa. Vuoden aikana erosi 1 piiri-insinööri, 1 kemisti, 1 konemestari, 1 laboraattori ja 1 toimistoapulainen, 3 rakennusmestaria siirtyi eläkkeelle sekä 1 insinööri, 1 rakennusmestari, 1 mittausmekanikko ja 1 toimistoapulainen kuoli. Samana aikana täytettiin 1 insinööriin, 1 kemistin, 2 rakennusmestarin, 1 laboraattorin, 2 toimistoapulaisen, 1 konemestarin ja 2 mittausmekanikon virkaa. Vuoden lopussa oli avoinna 1 piiri-insinööriin, 1 insinööriin, 5 apulaisinsinööriin ja 4 rakennusmestarin virkaa.

V:n 1948 alussa oli työmailla ylimääräisinä toimenhaltijoina 5 rakennusmestaria, 4 työnjohtajaa, 4 tuntikirjuria ja puhdistuslaitoksissa 3 koneenkäyttäjää ja 1 laitoksenhoitaja. Vuoden kuluessa kuoli 1 rakennusmestari ja 2 nimitettiin vakinaisiksi rakennusmestareiksi. Kun lisäksi otettiin 1 ylimääräinen laboraattori ja 8 mittamiestä siirrettiin kuukausipalkalle, oli vuoden lopussa kuukausipalkalla olevia ylimääräisiä toimenhaltijoita 2 rakennusmestaria, 4 työnjohtajaa, 4 tuntikirjuria, 1 laboraattori, 3 puhdistuslaitosten koneenkäyttäjää, 1 puhdistuslaitoksen hoitaja (Nikkilässä) ja 8 mittamiestä.

Osaston palveluksessa oleva työntekijämäärä vaihteli ¹⁾ vuoden aikana. Suurin lukumäärä oli maaliskuussa, jolloin oli käynnissä myös työttömyystöitä.

Vuosilomaa myönnettiin 1 103 työntekijälle, yhteensä 21 886 päivää. Toukokuun 1 p:n ja syyskuun 30 p:n välisenä aikana oli lomalla keskimäärin 151 työntekijää ollen lukumäärä suurimmillaan, 413, heinäkuun 11—17 p:n välisenä aikana.

Sairauslomalla oli vuoden aikana keskimäärin 58 työntekijää. Alle tämän määrän oli sairauslomalla olevia touko-syyskuun välisenä aikana. Eniten oli sairauslomaa vuoden ensimmäisellä kolmanneksella, jolloin niitä oli keskimäärin 73. Kirjoissa olevasta työntekijäin vahvuudesta oli sairauslomalla 6.2 % ja työssä olevasta työntekijäin vahvuudesta 7.2 %.

Työntekijäin keski-ikä oli 49 vuotta.

Tapaturmia sattui 189 eli 20.15 % työssä olleiden työntekijäin keskimäärästä, joka oli 938. Tapaturmien aiheuttamia poissaoloja oli 0.94 % keskimääräisen työntekijämäärän mukaisesta säännöllisten työpäivien luvusta. Säännöllisiä työpäiviä v. 1948 oli 303.

Eläkkeelle siirtyi kertomusvuonna 18 työntekijää.

Lapsilisää maksettiin 624 lapsesta vakinaisille työntekijöille ja 267 lapsesta varatyöntekijöille.

Katurakennusosastolle tuli kaikkiaan 955 kirjelmää, joista 197 yleisten töiden lautakunnalta, 111 kaupunginhallitukselta, 19 kaupungininsinööriltä tai muilta rakennustoimiston osastoilta, 411 kaupungin eri laitoksilta, 30 valtion virastoilta, 5 muilta kunnilta ja 182 yksityisiltä liikkeiltä tai henkilöiltä. Osastolta lähetettiin kaikkiaan 1 275 kirjelmää, joista 188 lausuntoa tai esitystä yleisten töiden lautakunnalle, 436 kaupungininsinöörille tai rakennustoimiston muille osastoille, 284 kaupungin muille laitoksille, 14 valtion virastoille, 6 muille kunnille ja 347 yksityisille liikkeille tai henkilöille.

Saapuneita laskuja oli kaikkiaan 2 954 ja lähetettyjä laskuja 393. Kirjoihin vietiin lisäksi 56 palkkalistojen viikkoyhdistelmiä ja 53 tarveainevaraston laskuja, sekä tehtiin kuukausittain laskut katurakennusosaston varastoistaan ostamista tarveaineista.

Sairausavustusten maksumääräyksiä oli 1 296, lopputilejä 255, vuosilomia koskevia 712, hautausavustuksia koskevia 15 ja muita ylimääräisiä maksumääräyksiä 5.

Toimistossa laadittiin 135 piirustusta. Muualta tulleita piirustuksia oli 105. Viemäri-ilmoituksia tonttikarttoja varten annettiin 79 ja vesijohtolaitosta varten 164.

Katujen ja teiden kunnossapito helpottui jatkuvasti tarveaineiden riittävän saannin johdosta. Asfalttiemulsiota käytettiin 755 tonnia ja sillä korjattiin 125 600 m² katuja ja teitä. V. 1947 asfalttiemulsiota käytettiin 569 tonnia ja v. 1946 vain 226 tonnia. Lisäksi korjattiin 5 349 m² vanhaa nupukiveystä, 822 m² noppakiveystä, 814 m² kenttäkiveystä, 2 625 m² betonikäytävää, 737 m² laattakäytävää ja 2 137 m² käytävän reunakiveä.

Kanta-Helsingin katujen, teiden ja yleisten paikkojen korjauksiin ja kunnossapitoon oli talousarvioon varattu 26 100 000 mk ja liitosaluetta varten 14 825 000 mk, yhteensä 40 925 000 mk. Ylitysoikeutta ja lisämäärärahaa myönnettiin 16 078 672 mk. Kustannukset olivat yhteensä 57 003 672 mk ja jakaantuivat seuraavasti: kanta-Helsingin kadut ja yleiset paikat 28 300 527 mk, maantienjatkeet 853 557 mk, sopimuksiin perustuvat yksityisten katuosuudet Hämeentiellä 211 315 mk, kaupungin katuosuuksien vie-

¹⁾ Vrt. tämän kert. s. 280.

reiset kaiteet 1 414 456 mk, katukilvet 104 796 mk, mittaukset ja tutkimukset 904 531 mk ja täytemaan vastaanotto 236 034 mk sekä liitosalueen kadut ja tiet 8 189 271 mk, maantienjatkeet 14 203 766 mk, katukilvet 256 865 mk, mittaukset ja tutkimukset 1 883 112 mk ja tiemaksut 445 442 mk.

Liikennejärjestelyä varten oli talousarvioon merkitty 2 000 000 mk, josta käytettiin 1 703 967 mk ja 296 033 mk siirtyi v:een 1949.

Katujen ja teiden päällysteen uusimiseen oli talousarviossa varoja 8 000 000 mk. Edelliseltä vuodelta siirtyi lisäksi 1 783 936 mk, joten niitä oli yhteensä 9 783 936 mk. Tästä käytettiin 9 457 449 mk ja 326 487 mk siirtyi seuraavaan vuoteen.

Tielaboratoriossa suoritettiin katujen ja teiden päällysteisiin käytettyjen asfaltti-emulsioiden ja kestopäällysteiden tutkimista. Muista tehtävistä mainittakoon urakoitsijaliikkeiden suorittamista katupäällysteistä tehdyt analyysit ja soratutkimukset eri tarkoituksiin. Laboratorion henkilökunta vaihtui vuoden alkupuolella kokonaisuudessaan.

Katuvalaistuskustannukset olivat Kanta-Helsingin alueella 13 935 044 mk ja liitosalueella 2 618 694 mk. Yleisten vesipostien ja suihkukaivojen kustannukset olivat 878 380 mk.

Talousarvioon merkityillä ja edellisiltä vuosilta siirtyneillä määrärahoilla suoritettiin mm. alla mainitut katu- ja tietyöt kustannusten ollessa seuraavat: Itäisen Puistotien leventäminen 23 550 mk, Linnankoskenkadun pohjoispuolen rakentaminen Lastenlinnan tien ja Stenbäckinkadun väliseltä osalta 3 457 523 mk, Paciuksenkadun siltapengertyön jatkaminen 5 529 965 mk, Paciuksenkadun sillan rakentaminen 3 140 820 mk, Mäkelänkadun länsipuolen painuman uudelleen tasaaminen Kumpulantien pohjoispuolella ja käytävän päällystäminen 1 102 085 mk, Hämeentien itäpuolen leventäminen korttelin n:o 669 kohdalla 653 734 mk, kävelytien rakentaminen Helsinginkadulta Vesilinnanmäelle 202 595 mk, Hakaniementorin liikenteen järjestely 5 860 509 mk, Lauttasaarentien jalkakäytävien rakennustöiden aloittaminen 699 217 mk, Nurmijärventien eteläosan rakennustöiden jatkaminen 6 111 116 mk, tien rakentaminen Haagan itäiseltä rautatiealikäytävältä Pohjois-Haagaan 5 595 936 mk, Pohjois-Haagan asutusalueen I rakennusvaiheen katujen tasoitustöiden aloittaminen 4 661 363 mk, Malmin Hämeentien päällystäminen rautatien sillalta sairaalan tienhaaraan 5 837 515 mk, Malmin-Tapanilan tien perusparannustöiden aloittaminen 645 166 mk, tien oikaisun aloittaminen Laajasalon sillan luona 698 291 mk, Hakaniementorin myyntialueen uudelleen järjestäminen 4 050 250 mk, Lauttasaarassa olevien teiden päällystäminen puolikestopeitteellä 173 785 mk, väliaikaisen tulotien rakentaminen Haagan korttelin n:o 4 tontille 11—17 92 951 mk, Herttoniemen läntisen asutusalueen katujen rakentamisen jatkaminen 8 453 208 mk, Munkkiniemen ajosillan korjaustöiden jatkaminen 144 218 mk, Tammilehdon tieolojen parannustöiden jatkaminen 396 767 mk, Maunulan omakotialueen teiden rakentamisen jatkaminen 507 670 mk, Toukolantien rakentamisen jatkaminen 1 246 037 mk, Hämeentien tasoituksen jatkaminen Somerontien ja Toukolantien väliseltä osalta 4 501 337 mk, Leppäsuonkadun tasoituksen jatkaminen 3 480 362 mk, Sofianlehdonkadun tasoituksen jatkaminen Koskelantien ja Limingantien väliseltä osalta 11 640 mk, Suomussalmentien tasoituksen jatkaminen 19 018 mk, Hiomontien tasoituksen jatkaminen 1 126 107 mk, Kannaksentien tasoituksen jatkaminen 1 351 339 mk, Turson tien tasoituksen jatkaminen Kimmontien ja Koskelantien väliseltä osalta 69 580 mk, Mäkelänkadun tasoituksen jatkaminen Koskelantien ja Pohjolankadun väliseltä osalta 973 873 mk, Heinolankadun tasoituksen jatkaminen 200 169 mk, Lampuodintien tasoituksen jatkaminen 379 009 mk, Pakilan omakotialueen I rakennusvaiheen lopettaminen 301 587 mk, Kaironkadun tasoituksen loppuun saattaminen korttelin n:o 919 kohdalla 42 891 mk, Hämeentien tasoituksen loppuun saattaminen korttelin n:o 919 kohdalla 57 595 mk, Länsitien tasoituksen jatkaminen Munkkiniemessä 49 500 mk, Haapalahdentien tasoituksen jatkaminen Munkkiniemessä 496 271 mk ja maahankintalain kaupungille aiheuttamien tietöiden jatkaminen 11 353 787 mk.

Kaupunginhallituksen käyttövaroistaan myöntämällä määrärahoilla suoritettiin lisäksi Suomen punaisen ristin sairaalan pihan kunnostaminen 141 050 mk:n ja Mannerheimintien ja Kuusitien risteysten kunnostaminen 774 017 mk:n kustannuksin.

Työttömyystöinä suoritettiin Kumpulantien leventäminen 2 640 664 mk:n, Viikin-Tattariharjuntien rakentaminen 2 781 714 mk:n, Koskelantien ja Sofianlehdontien kulma-

tontin tasoitustyöt 1 490 635 mk:n ja Ensimmäisen linjan leventäminen 1 641 683 mk:n kustannuksin.

V:n 1949 talousarvioon merkityllä ennakkomäärärahalla suoritettiin Lastenlinnantien leventäminen ja viereisen puiston kunnostaminen 488 744 mk:n kustannuksin.

Kaikkiaan oli katu- ja tietöihin käytettävissä v. 1948 talousarviossa myönnettyjä määrärahoja 68 710 000 mk, aikaisemmilta vuosilta käyttämättä jääneitä määrärahoja 72 018 562 mk, kaupunginhallituksen käyttövaroistaan myöntämiä varoja 9 469 762 mk ja v:n 1949 talousarvioon merkittyjä ennakkomäärärahoja 488 744 mk. Kahdesta ensiksi mainitusta määrärahasta käytettiin yhteensä 83 699 235 mk ja molemmat viimeksi mainitut määrärahat kokonaan. Yhteensä käytettiin uusiin katu- ja tietöihin v. 1948 93 657 741 mk.

Viemärien korjaukseen ja kunnossapitoon oli talousarvioon varattu Kanta-Helsinkiä varten 9 813 250 mk ja liitosaluetta varten 1 400 000 mk. Kustannukset nousivat vastaavasti 7 958 520 mk:aan ja 1 221 773 mk:aan eli yhteensä 9 180 293 mk:aan jakaantuen seuraavasti: Kanta-Helsingin viemärien kunnossapitotyöt 7 527 088 mk, täydennystyöt 334 852 mk, viemärien huuhteluvesi 16 530 mk ja putkivalimon vuokra 80 250 mk sekä liitosalueen viemärien korjaus- ja kunnossapitotyöt 1 221 773 mk.

Puhdistuslaitosten käyttö- ja kunnossapitokustannuksia varten oli talousarvioon varattu 13 074 140 mk. Lisämäärärahaa myönnettiin 304 784 mk. Yhteensä oli käytettävissä varoja 13 378 924 mk menojen noustessa seuraaviin määriin:

Laitos	Käyttö- ja korjaus- kustannukset, mk	Tontin vuokra, mk	Vakinaisen henkilös- tön palkat, mk	Yhteensä, mk
Nikkilän	361 031	—	—	361 031
Alppilan	452 340	—	—	452 340
Savilan	1 335 255	—	304 520	1 639 775
Rajasaaren	5 680 261	31 500	1 490 672	7 202 433
Kyläsaaren	5 428 716	35 640	1 931 878	7 396 234
Kaikki	13 257 603	67 140	3 727 070	17 051 813

Tuloja näistä laitoksista oli seuraavasti:

Laitos	Kaasusta, mk	Lietteestä, mk	Yhteensä, mk
Alppilan	—	4 590	4 590
Savilan	—	6 480	6 480
Rajasaaren	2 628 561	314 983	2 943 544
Kyläsaaren	1 483 043	96 675	1 579 718
Kaikki	4 111 604	422 728	4 534 332

Talousarviossa oli puhdistuslaitosten tulot arvioitu kaikkiaan 3 000 000 mk:ksi.

Alppilan puhdistuslaitoksen hiekanerottimeen ja saostuskaivoihin jäi saostuvista aineista 89.1 %. Viiden vuorokauden biokemiallisen hapenkulutuksen (bhk 5) mukaan oli mekaanisen osaston puhdistusteho keskimäärin 28 %, tiikusuoittimen 54 % ja koko laitoksen teho 82.0 %.

Nikkilän puhdistuslaitoksen saostuskaivoihin jäi saostuvista aineista 97.7 %. Viiden vuorokauden bhk:n mukaan oli puhdistusteho 92 % (mekaaninen osasto 36 %, tiikusuoitin 56 %).

Savilan pumppulaitoksella pumpattiin vuoden aikana Rajasaaren puhdistuslaitokseen 3 187 160 m³ likavettä ja Töölönlahteen sadevesisäiliön kautta 25 300 m³, eli yhteensä 3 214 460 m³. Sähkönkulutus oli 233 904 kWh. Viemäriveden pumppaus maksoi 0:52 mk/m³.

Rajasaaren puhdistuslaitokseen tuli likavettä gravitatiojohtoja myöten 3 156 550 m³ ja Savilasta pumpattuna 3 187 160 m³. Mekaanisesti puhdistettiin likavettä 6 343 710 m³ ja biologisesti 3 350 310 m³. Saostuvista aineista jäi saostuskaivoihin 83.9 %. Bhk 5:n mukaan oli saostuskaivojen puhdistusteho keskimäärin 39.2 % ja biologisen osaston samoin 87 %. Huomioonottaen laitokseen pumpattu vesimäärä, josta osa puhdistettiin vain mekaanisesti, oli laitoksen kokonaispuhdistusteho 67.1 %. Laitos oli ylikuormitettu.

Mekaanisesti puhdistetun veden bhk 5 oli keskimäärin 160 mg/l ja biologisesti puhdistetun veden 19 mg/l. Laitoksesta mereen johdetun veden bhk 5 oli keskimäärin 87 mg/l.

Laitoksen kaasuntuotanto oli 469 344 m³, josta myytiin kaasulaitokselle 339 931 m³. Loput käytettiin lämmitykseen ja laboratorion tarpeisiin. Lietettä myytiin lannoitusaineeksi 4 320 m³.

Laitoksessa kulutettiin sähköä 515 416 kWh ja käytettiin lämmitykseen puita 1 060 m³ ja koksia 52,1 tonnia. Käyttökustannukset olivat ilman korkoja ja kuoletuksia 7 202 433 mk eli 114 penniä puhdistettua vesikuutiometriä kohden. Huomioonottaen myös laitoksen tulot, 2 943 544 mk, olivat puhdistuskustannukset 67 penniä/m³.

Kyläsaaren puhdistuslaitoksessa puhdistettiin v:n 1948 aikana likavettä mekaanisesti 2 485 470 m³ ja biologisesti 1 826 114 m³. Saostuvista aineista jäi laitokseen keskimäärin 93,7 %. Bhk 5:n mukaan oli mekaanisen osaston puhdistusteho 47,5 % ja biologisen puolen eri osastojen 85, 86, 82 ja 69 %. Laitoksen kokonaispuhdistusteho oli 78,5 % laitoksen pumpatusta kokonaisvesimäärästä, joista osa puhdistettiin vain mekaanisesti. Laitos oli ylikuormitettu. Mekaanisesti puhdistetun veden bhk 5 oli keskimäärin 175,5 mg/l ja biologisesti puhdistetun veden eri osastoissa keskimäärin 25, 23, 27 ja 39 mg/l. Laitoksesta mereen johdetun veden bhk 5 oli keskimäärin 71 mg/l.

Laitoksen kaasuntuotanto oli 215 037 m³, mikä myytiin kaasulaitokselle, jonne kaasujohdon vuotojen vähentämänä saapui vain 187 500 m³. Lannoitusaineeksi myytiin lietettä 1 449 m³.

Sähköä kulutettiin 516 401 kWh. Laitoksen lämmitykseen käytettiin puita 1 455 m³ ja koksia 34 tonnia. Huomioonottamatta laitoksen kuoletusta ja korkoja maksoi veden puhdistaminen 298 penniä/m³. Kun laitoksesta saadut tulot, 1 579 718 mk, otetaan myös huomioon, olivat lopulliset puhdistuskustannukset 234 penniä/m³.

Talousarvioon sisältyvillä tai edellisiltä vuosilta siirtyneillä määrärahoilla rakennettiin mm. alla mainitut viemärit kustannusten ollessa seuraavat: Pohjois-Haagan asutusalueen viemärit, I rakennusvaihe, 5 754 418 mk, edelliseen työhön kuuluva viemäritunneli 2 647 637 mk, Marttilan Partiotien viemäristö 2 481 773 mk, Kaironkadun viemäriin jatkaminen 1 954 543 mk, Steniuksenkadun tonttien n:o 12 ja 14 välinen viemäri 79 368 mk, vanhojen viemärien uusiminen 12 478 831 mk, liitosalueella olevien palokaivojen korjaaminen ja uusiminen 1 680 513 mk, viemäriin rakentaminen Haagan kortteliin n:o 4 240 764 mk, Herttoniemen läntisen asutusalueen viemäriin jatkaminen 3 151 464 mk, kokoojajohdon jatkaminen Pohjois-Haagasta Haagaan 7 479 967 mk, Rajasaaren puhdistuslaitoksen toisen kaasunpuristimen hankkiminen 169 896 mk, Alppilan puhdistuslaitoksen päällysrakenteen uusiminen 31 695 mk, Ruohotieltä Vantaanjokeen johtavan viemäriojan syventäminen 70 247 mk, kokoojajohdon jatkaminen Pirkkolasta Vähä-Huopalahteen 6 197 561 mk, Marttilan omakotialueen viemäroimisen jatkaminen 1 410 829 mk, Toukolantien viemäriin jatkaminen 233 173 mk, Hämeentien viemäriin jatkaminen Somerontien ja Toukolantien väliseltä osalta 3 453 955 mk, Vuorimiehenkadun—Kauppatorin kokoojajohdon jatkaminen 5 853 255 mk, Ahma- ym. teiden viemäriin jatkaminen 72 432 mk sekä Tervasaaren puhdistuslaitoksen jatkaminen 604 854 mk.

Kaikkiaan oli viemärien uudistustöitä ja uusimisia varten v:n 1948 ja aikaisempien vuosien talousarvioissa määrärahoja 131 592 713 mk, joista käytettiin kertomusvuonna 56 047 175 mk.

Urheilulaitteiden korjauksia ja kunnossapitoa varten oli kertomusvuoden talousarvioon merkitty Kanta-Helsinkiä varten 9 507 000 mk ja liitosaluetta varten 4 500 000 mk. Vuoden aikana kaupunginhallitus lisäksi myönsi 614 814 mk käyttövaroistaan palkkojen korottamiseen. Menoja oli yhteensä 13 567 622 mk, mitkä jakaantuivat Kanta-Helsingin osalta seuraavasti: urheilukenttien kunnossapito 3 396 707 mk, Töölön ja raviradan pallokentät 1 829 706 mk, velodromin rata ja kenttä 202 875 mk, pesäpallokentät 83 723 mk, Kaisaniemen verkkopallokenttä 181 450 mk, maastajuoksurata 524 mk, uimastadion 389 729 mk, Herttoniemen hyppyrimäki 368 849 mk, pienet hyppyrimäet ja pujottelumäet 188 484 mk, kelkkamäet 647 115 mk, maaluistinradat 2 448 717 mk, Laakson ja Ruskeasuon ratsastusradat ja tiet 124 773 mk, Talin laukkarata 120 859 mk ja veden kulutus kenttien kasteluun ja kahlaamoon 138 303 mk. Liitosalueen osalta kustannukset jakaantuivat seuraavasti: urheilukenttien kunnossapito 1 626 836 mk, kelkkamäet 321 083 mk, Lauttasaaren pujottelumäki 84 415 mk ja luistinradat 1 413 475 mk.

V:n 1948 ja aikaisempien vuosien talousarvioihin sisältyvillä määrärahoilla suoritettiin

mm. alla mainitut urheilulaitteiden uudistytöt kustannusten ollessa seuraavat: Hesperian puiston pesäpallokentän laajentaminen 74 040 mk, Hesperian kentän vesijohdon tyhjenysjohto 20 940 mk, Haapaniemen kentän jääkiekkolaitteet 83 865 mk, Haagan urheilukentän töiden loppuunsaattaminen 3 125 464 mk, kaivon rakentaminen Vantaanjoen Pikkukoskelle 38 184 mk, Pukinmäen urheilukentän kunnostaminen 4 170 499 mk, Pallokentän laajentaminen 953 087 mk, harjoitusalueen järjestäminen velodromin ja raviradan välille 25 163 mk, Pirkkolan uimalammikon rakentaminen 810 000 mk, raviradan yleisurheilukentän kunnostaminen 89 038 mk, Munkkiniemen urheilukentän kunnostaminen 184 130 mk, Pitäjänmäen koripalloalueen kunnostaminen 28 596 mk, Pakilan koripalloalueen kunnostaminen 4 791 mk, Tapanilan urheilukentän rakentaminen lopulliseen kuntoon 225 647 mk, uimastadionin rakentamisen jatkaminen 160 817 mk ja velodromin ympäräysaidan loppuunrakentaminen 47 000 mk.

Kaupunginvaltuuston käyttövaroilla rakennettiin lisäksi Vallilan leikkikenttä ja kahlaamo 902 624 mk:n kustannuksin ja v:n 1949 talousarvioon sisältyvällä ennakkomäärärahalla jääkiekkorata Kallion urheilukentän pohjoispäähän 1 135 000 mk:n kustannuksin.

Urheilulaitteiden uudistoihin oli v:n 1948 ja aikaisempien vuosien talousarvioista siirteittä määrärahoja käytettävissä kaikkiaan 28 413 140 mk ja kaupunginhallituksen käyttövaroistaan myöntämiä varoja 902 624 mk eli yhteensä 29 315 764 mk, joista käytettiin yhteensä 12 078 885 mk.

Paitsi edellä mainittuja töitä varten myönnettyjä varoja oli v:n 1948 talousarviossa 3 700 000 mk:n suuruinen määräraha Pakilan siirtolapuutarhan rakennustöiden loppuunsaattamista varten. Kaupunginhallitus myönsi tarkoitukseen käyttövaroistaan lisäksi 177 693 mk:n suuruisen määrärahan. Vuoden aikana käytettiin töihin 3 877 693 mk. Edelleen kaupunginhallitus myönsi käyttövaroistaan 21 427 mk aidan rakentamiseen Lauttasaaren pommisuojan ympäri, mikä summa käytettiin kokonaan.

Lisäksi osasto suoritti tilaustöitä kaupungin muille laitoksille, puhelinyhdistykselle ja yksityisille, yhteensä 91 760 159 mk:n arvosta.

Betoniputkivalimossa käytettiin v. 1948 n. 824 750 kg sementtiä ja valmistettiin erilaisia betonituotteita seuraavat määrät: 8 513 eri kokoista muhviputkea (4"—21"), 2 818 uurreputkea (60—110 mm), 92 kaivonrengasta, 235 sadevesikaivon osaa, 736 juoksuratojen reunalaattaa ja 126 jalkakäytävälaattaa. Betoniputkivalimon kustannukset olivat 14 817 484 mk.

Pasilan kivilouhimossa valmistettiin jalkakäytävän reunakiviä 218,5 m, kaarrekiviä 441 ja kaivokiviä 11 sarjaa. Louhimon kustannukset olivat 9 094 567: 20 mk, huomioonottaen myös yksityisille hankitut tuotteet. Tarveaineiden valmistuskustannukset olivat yhteensä 42 653 106 mk.

Tilkan ja Herttoniemen sepelimurskaamoilla valmistettiin sepeliä yhteensä 14 763 m³. Valmistuskustannukset olivat yhteensä 18 741 055 mk.

Kaikkien edellä mainittujen töiden kustannukset olivat, talousarvioon sisältyviä palkkoja ja työntekijäin ja työmäärärahoista palkattujen viranhaltijain erinäisiä etuja lukuunottamatta, yhteensä 421 766 563 mk.

Puisto-osasto

Puisto-osaston henkilökuntaan kuuluivat kaupunginpuutarhuri, apulaiskaupunginpuutarhuri, työnjohtajien esimies, kasvihuoneenpuutarhuri, taimistopuutarhuri, 7 piiripuutarhuria, 2 toimistoapulaista, 1 ylimääräinen piirtäjä ja talonmies.

Edellä mainituista toimista oli avoinna vuoden vaihteessa apulaiskaupunginpuutarhurin ja ylimääräisen piirtäjän virka. Apulaiskaupunginpuutarhurin virkaa hoiti kertomusvuoden ajan työnjohtajien esimies.

Puutarharajoittelijoita oli 19, joille karttui yhteensä 128 harjoittelukuukautta. Puistovahteja oli talvella 4, kesällä 20. Puistotyöntekijäin lukumäärä oli suurin kesäkuun kolmannella viikolla, jolloin työntekijöitä oli 309 ja pienin helmikuun viimeisellä viikolla, jolloin työssä oli 50 henkilöä. Työssä oli kaikkiaan 339 henkilöä koko vuonna. Keskimäärin viikoittain oli koko vuoden ajan 199 työntekijää, edellisenä vuonna 176. Vuoden kuluessa siirtyi eläkkeelle 9 työntekijää.

Suoritettujen työtuntien lukumäärä oli yhteensä 401 393. Määrä lisääntyi edelliseen

vuoteen verraten 44 209 t. Työtunneista miehet tekivät 196 410. s, naiset 171 865. s ja ajurit 18 211. s. Kuorma-autojen työtunteja oli palkkalistalla 14 905. s. Suurin osa töistä tehtiin urakalla.

Työntekijäin keski-ikä oli 51 vuotta, miesten 48 ja naisten 54 vuotta. Sairaustapauksia oli 198. Sairastuneita henkilöitä oli 127. Sairauslomien aikana maksettu palkka 22 276 tunnilta oli yhteensä 1 468 696 mk.

Lieviä tapaturmia sattui 23, joten tapaturmaprosentti oli 6. s työssä olleiden lukumäärästä.

Vuosilomaa nautti kertomusvuonna 293 työntekijää yhteensä 4 677 päivää. Lomarahaa maksettiin yhteensä 3 290 200 mk.

Osastolle tuli kaikkiaan 271 kirjelmää ja osastolta lähetettiin 171 kirjelmää. Maksu-määräyksiä kirjoitettiin 482.

Talvitöinä rakennettiin Talin taimistoon pieni monistushuone, tehtiin uusia hiekka-, roska-, kanto- ja pistokaslaatikoita sekä korjattiin ja maalattiin vanhoja laatikoita. Puisto-tötötoiminnan tarkastajan laatimien piirustusten mukaan tehtiin erilaisia leikkiväli-neitä. Puistoissa suoritettiin katupuiden latvusten harvennusta sekä pensaiden nuorennus-leikkausta. Kasvihuoneissa ja talvipuutarhassa olevat kasvit hoidettiin tavalliseen tapaan.

Kevättalven ja kevään työt käsittivät taimilajien kunnostamisen ja kasvihuoneissa puistojen kukkaryhmiin tarvittavien taimien monistamisen. Kaupunginpuutarhassa oli taimien kasvatusta varten käytössä 779 ja Talin taimistossa 175 lavaikkunaa.

Puisto-osaston Pitäjänmäellä sijaitsevassa Talin taimistossa lisättiin puistoihin tar-vittavia puita ja pensaita. Taimistossa raivattiin vanhat, ylikasvaneet puut ja pensaat pois. Taimistossa monistettujen kasvien lisäksi hankittiin ulkomailta uusia koristekasvi-lajeja.

Puistojen kunnostaminen ja kevätsiivous aloitettiin huhtikuun 19 p:nä. Samaan aikaan siirrettiin puistoihin penkkejä, paperikoreja ja lasten hiekkalaatikoita. Keinut asetettiin paikoilleen vakuksi, jolloin myös puistovahdit järjestettiin piireihinsä. Nurmi-koita tasoitettiin ja kylvettiin, käytäviä korjattiin sekä kukkaryhmien istutus aloitettiin toukokuun aikana. Uusia lastenkeinoja pystytettiin 5 puistoon.

Kesän aikana kiinnitettiin erikoista huomiota puistojen hoidon parantamiseen. Perus-parannustöinä katurakennusosasto suoritti mm. Kaisaniemen lammikon korjauksen.

Kesäkukkia ja niihin verrattavia taimia istutettiin yhteensä 57 400. Koristepuita ja pensaita istutettiin vanhoihin puistoihin täydennykseksi 5 266 ja vuoden kuluessa val-mistuneisiin uusiin puistotöihin 3 168.

Kasvitautilien ja tuholaisien torjunnasta huolehdittiin entistä enemmän.

Kasvihuoneiden lämmittämiseen käytettiin kertomusvuonna 1 284 m³ halkoja ja 68 tonnia brikettejä.

Vedenkulutus oli vesilaskujen mukaan 26 511 m³.

Ruokamultaa ajettiin puistoihin 9 577 m³.

Lasten hiekkalaatikoita varten ostettiin 447 m³ hiekkaa ja käytäväSORAA hankittiin 814 m³. Lantaa ostettiin poliisilaitoksen tallilta 1 800 m³ ja teurastamolta 666 m³.

Istutuksiin kohdistuneita vahingontekoja todettiin 128 tapausta. Autot ajoivat poikki 13 kujannepuuta.

Istutusten korjausta ja kunnossapitoa varten oli talousarvioon merkitty 26 217 422 mk. Menot, joita oli yhteensä 37 133 206 mk, jakaantuivat eri momenteille seuraavasti: puistot ja istutukset 18 857 185 mk, erinäisten kaupungin laitosten istutukset 1 384 440 mk, sopi-muksen perusteella hoidettavat istutukset 1 413 864 mk, säilytysvajojen ja kaupungin-puutarhan rakennusten vuokrat 270 872 mk, kaupunginpuutarhan kasvihuoneiden ja asuinrakennusten polttoaineet 2 992 897 mk, kaupunginpuutarhan valaistus 16 481 mk, kaupunginpuutarhan huoneistojen lämmitys ja siivoaminen 77 000 mk, talvipuutarha 347 041 mk, taimistojen hoito 1 775 731 mk, puistovahtien palkkaus 2 298 259 mk, istu-tusten ja kasvihuoneiden vedenkulutus 515 927 mk, puisto- ja puutarhakalusto 2 933 977 mk, mullan valmistus ja lannan hankinta 1 328 518 mk, vanhojen nurmien ja käytävien uudistus 2 078 522 mk, satunnaiset istuttamis- ja puhdistustyöt kaupunginhallituksen määräyksen mukaan 124 150 mk ja liitosalueiden istutusten kunnossapito 718 342 mk.

Satunnaisista istuttamis- ja puhdistustyömäärärahoista käytettiin lasten leikkipaikan kunnostamiseen Kallion kirkon puistoon 58 150 mk ja Malmin poliisiaseman pihan siisti-miseen 66 000 mk.

Talousarvion tuloa tuottamattomien pääomamenojen pääluokassa oli istutuksia varten varattu kaikkiaan 8 922 000 mk ja käytettiin 9 137 285 mk. Menot jakaantuivat seuraavasti: Malmin sairaalan istutusten raivaus- ja kunnostamistöiden jatkaminen 286 000 mk, Kulosaaren kartanon puiston kunnostaminen 427 462 mk, Maunulan leikkikentän ympäristön kunnostaminen 335 802 mk, velodromin ympäristön kunnostaminen 1 985 307 mk, uimastadionin istutusten perustamistöiden aloittaminen 3 017 350 mk, Läntisen rantatien kunnostaminen 604 395 mk, Lauttasaaren Puistokadun istutustöiden aloittaminen 163 613 mk, mullan ajo Helsingin kaupungin puistotaloille 340 881 mk, monistushuoneen rakentaminen Talin taimistoon 260 906 mk, Harjutorin puiston perustamistöiden aloittaminen 1 478 424 mk ja Tapanilan leikkikentän tasoittaminen 237 145 mk.

Edellisiltä vuosilta siirtyneillä määrärahoilla suoritettiin Torkkelinkadun ja Pengerkadun välisen puiston istuttamis- ja kylvötyöt 614 599 mk:n, krematorion ja Hesperiankadun välisen alueen kunnostaminen 300 722 mk:n, Kulosaaren kirkon ja Kulosaarentien välisen alueen kunnostaminen 298 319 mk:n sekä Kaarlenkadun ja Castréninkadun kulman kunnostaminen 214 602 mk:n kustannuksin.

Paitsi edellä mainittuja menoarvioon sisältyvillä määrärahoilla tehtyjä töitä, suoritettiin vielä kertomusvuoden aikana töitä kaupungin eri laitosten ja yksityisten tilauksesta sekä kaupunginvaltuuston erikseen myöntämällä varoilla seuraavasti: katurakennusosaston laskuun pensasaidan poistaminen Haagasta 5 853 mk:n, nurmikon kylvöä, tasoitus- ja istutustöitä Hattulantien ja Mäkeläkadun kulmassa 134 376 mk:n, istutustöitä Suomen punaisen ristin sairaalan pihalla 16 870 mk:n ja Esplanaadikappelin luona kanavan kaivuusta johtuvia tasoitus- ym. töitä 10 120 mk:n kustannuksin; talorakennusosaston laskuun täytemaan ajoa Suomenlinnassa 112 160 mk:n kustannuksin; puhtaanapito-osaston laskuun lumitöitä 536 619 mk:n kustannuksin; satamalaitoksen laskuun puhdistustöitä Herttoniemen asemalla 26 928 mk:n kustannuksin; kiinteistötoimiston laskuun istutustöitä Marjaniemen siirtolapuutarhassa 5 544 mk:n kustannuksin; istutustöitä Nikkilän sairaalassa 161 933 mk:n, lastentarhojen pihojen kunnostaminen 192 756 mk:n, käytävän rakentaminen Pallokentälle 52 000 mk:n ja Toukolan niityn kunnostaminen 681 079 mk:n kustannuksin; rakennushallituksen laskuun Suomen pankin luona olevan pommisuojaan rakentamisesta johtuvia puiston siistimistöitä 10 065 mk:n kustannuksin ja Muinaistieteellisen toimikunnan ja Ehrensverd-seuran tilauksesta Suomenlinnan puistojen kunnostamistöitä 1 996 927 mk:n kustannuksin.

Uudenmaan ruotsalaisen puutarhaseuran näyttelyyn osallistuttiin 5 459 mk:n kustannuksin.

V:n 1949 talousarvioon merkityillä määrärahoilla tehtiin seuraavat työt: Erottajan puistoon vesiallas 78 067 mk:n, Uurnalehdon pensasaitatutukset 248 000 mk:n, Niittykadun lastenlinnan puoleisen pään kunnostaminen 629 562 mk:n, Oulunkylän siirtolapuutarhan työt 171 795 mk:n, Marjaniemen siirtolapuutarhan työt 281 423 mk:n ja Pakilan siirtolapuutarhan työt 229 508 mk:n kustannuksin.

Ylitysoikeuksia ja lisämäärärahoja myönnettiin kunnossapitotileille 15 224 550 mk sekä tuloa tuottamattomille pääomatileille 4 462 225 mk. Säästöä jäi kunnossapitotileille 570 767 mk ja tuloa tuottamattomille pääomatileille 3 158 900 mk.

Kaupunginpuutarhan myynti tuotti yhteensä 1 453 224 mk. Tästä summasta tuli ruukkukasvien ja leikkokukkien osalle 381 820 mk, taimistotuotteiden osalle 295 392 mk, vihannesten osalle 20 349: 50 mk, juurikasvien osalle 44 975 mk ja pikkutaimien osalle 12 375 mk. Kasvien vuokraus tuotti 176 480 mk, ruohon ja heinän myynti 104 175 mk. Lantaa ja multaa myytiin 304 950 mk:lla. Vahingonkorvauksia perittiin 39 795 mk. Muita sekalaisia tuloja oli 72 912 mk.

Vuoden lopussa oli talvipuutarhassa erilaisia kasveja 3 402, kasvihuoneissa, kellareissa ja lavoissa 37 524. Talin ja Reijolan taimistoissa oli istutuskelpoisia puita ja pensaita 27 035 ja edelleen kehitettäviä puita ja pensaita 49 421, sekä perennoja 58 128 ja vanhoja kukkasipulia 13 400. Kaupunginpuutarhassa oli 2 712 puuta ja pensasta sekä 1 978 monivuotista kukkaa.

Varasto-osasto

Varasto-osaston päätoimiston henkilökuntaan kuuluivat varastopäällikkö, apulaisvarastopäällikkö, osastokamreeri, kirjanpitäjä, varastokirjanpitäjä, inventoija, seitsemän vakinaista ja yksi ylimääräinen toimistoapulainen. Puhtaanapito-osastolta siirrettiin

varasto-osastolle varastokirjanpitäjän virka, johon yleisten töiden lautakunta nimitti¹⁾ toimistoapulaisen U. O. Kuokkasen toukokuun 16 p:stä lukien. Vuoden aikana täytettiin kolme toimistoapulaisen virkaa viranhaltijain toisiin virkoihin siirtymisen vuoksi.

Päävarastossa Malminkadun 5:ssä oli varastonhoitaja, apulaisvarastonhoitaja, varastonesimies, varastokirjuri ja yksi vakinainen sekä kolme ylimääräistä toimistoapulaista. Vuoden kuluessa erosi yksi ylimääräinen toimistoapulainen ja vapautunut virka täytettiin Hakaniemen, Ruoholahden, Toukolan, Töölön ja Maunulan sivuvarastoissa toimi kussakin esimiehenä varastonesimies ja hänellä oli apunaan tarpeellinen määrä varastomiehiä.

Korjauspajassa oli korjauspajainsinööri, apulaisinsinööri, ylimääräinen insinööri, kaksi piirtäjää, toimistoesimies, kolme vakinaista ja yksi ylimääräinen toimistoapulainen, kolme työnjohtajaa, neljä esimestä, kaksi konetarkastajaa sekä tuntikirjuri. Insinööri T. A. Lammisen koeaika korjauspajainsinöörin virassa päättyi elokuun 1 p:nä. Myöhemmin yleisten töiden lautakunta nimitti²⁾ korjauspajainsinöörin virkaan dipl. insinööri P. K. Lappalaisen tammikuun 1 p:stä 1949 lukien. Tilapäiseksi insinööriksi yleisten töiden lautakunta nimitti³⁾ insinööri V. K. M. Kelomaan huhtikuun 16 p:stä lukien toistaiseksi. I ja II työnjohtajan ja yhden sääntöpalkkaisen toimistoapulaisen avoimiksi joutuneet virat täytettiin vuoden aikana.

Korjauspajan tuotantokomiteaan v:ksi 1948 yleisten töiden lautakunta määräsi joulukuun 22 p:nä 1947 työnantajan edustajiksi lautakunnan jäsenen, liikennetarkastaja Laitisen, kaupungininsinööri Linnavuoren ja korjauspajainsinööri T. A. Lammisen sekä heidän henkilökohtaisiksi varamiehikseen vastaavasti lautakunnan jäsenen, kivityömies E. V. Riipisen, katurakennuspäällikkö Starckin ja apulaisinsinööri Gallen. Työntekijät valitsivat edustajikseen puuseppä J. O. Aavakosken, sorvaaja A. S. Lindqvistin, viilaaja V. Vanhasen, autonasentaja U. Sipiläisen ja peltiseppä Y. Kankkusen sekä heidän varamiehikseen sähköasentaja U. T. Kallisen, autonasentaja P. A. O. Makkosen, konetyöntekijä Å. R. Sirénin, viilaaja U. K. Leppäsen ja peltiseppä E. O. Naukkarisen. Toimihenkilöt valitsivat edustajikseen toimistoesimies N. W. Nyströmin ja esimies H. Hurtan sekä heidän varamiehikseen työnjohtaja J. O. Kivistön ja piirtäjä T. E. Mattilan.

Kertomusvuoden aikana olivat tärkeimmät rakennusaineet edelleen säännöstelyalaisia. Näitäkin tarvikkeita saatiin kuitenkin niin paljon, ettei mitään häiriöitä syntynyt säännöllisessä työskentelyssä. Sahattuun puutavaraan nähden rakennustoimisto oli kertomusvuoden aikana omavarainen. Herttoniemen Saha oy, jonka kanssa rakennustoimisto v:n 1946 lopulla oli tehnyt sahaussopimuksen, joutui konkurssitilaan. Sahaamatta jääneet tukit siirrettiin Maunulan sahalle ja sahattiin vuoden kuluessa. Sahattua tavaraa ei ole ollenkaan tarvinnut ostaa. Suuri osa rakennustoimiston työkalustosta ja työkoneista on loppuunkulunut. Kertomusvuoden aikana ei kuitenkaan ollut koneita ja työkaluja läheskään riittävästi saatavissa ja näiden tarvikkeiden saannissa ilmenevät vaikeudet vaikeuttivat jonkin verran rakennustoimiston työskentelyä.

Tammikuun 1 p:nä 1948 oli varastossa rakennusaineita ja muita tarvikkeita 86 145 728 mk:n arvosta. Vuoden aikana niitä ostettiin 265 977 901 mk:n arvosta ja annettiin käytettäväksi 219 013 857 mk:n arvosta. V:lle 1949 siirtyneen rakennusaineiden ja tarvikkeiden arvo oli 133 109 772 mk.

Korjauspajassa suoritettut työt ja varastosta annettujen tavaroiden määrät jakaantuvat rakennustoimiston eri osastojen, kaupungin muiden laitosten sekä valtion ja yksityisten kesken raha-arvon mukaan laskien seuraavasti:

	Korjauspajatoimien raha-arvo, mk	Varastosta luovutettujen tarveaineiden raha-arvo, mk
Rakennustoimisto	49 459	1 321 333
Talorakennusosasto	13 032 561	97 595 333
Katurakennusosasto	2 673 343	53 102 498
Puisto-osasto	573 107	1 167 605
Varasto-osasto	21 434 168	5 545 230
Puhtaanapito-osasto	132 246	10 251 037
Korjauspaja	—	14 684 956

¹⁾ Yl. t. lk. 10 p. toukok. 538 §. — ²⁾ S:n 1 p. marrask. 1 261 §. — ³⁾ S:n 5 p. huhtik. 417 §.

	Korjauspaja- töiden raha-arvo, mk	Varastosta luovutettujen tarveaineiden raha-arvo, mk
Satamalaitos	3 927 672	27 049 438
Muut kaupungin laitokset	4 596 726	5 382 180
Yksityiset ja valtio	1 467 272	2 914 247
Yhteensä	47 886 554	219 013 857

Vuoden aikana oli osastolla vuokratuloja lainatuista työkaluista, työkoneista ja lipuista 2 496 330 mk.

Osaston kirjediaarion mukaan saapui osastolle kertomusvuonna 6 654 laskua ja lähetettiin 2 258 laskua.

Puhtaanapito-osasto

Puhtaanapito-osaston tehtävänä oli huolehtia kaupungille kuuluvien katujen ja teiden, yleisten paikkojen ja satama-alueiden puhtaanapidosta, yleisistä mukavuuslaitoksista, jätteiden kaatopaikoista sekä talvikaudeksi järjestetyistä lumenkaatopaikoista. Lisäksi huolehti osasto yksityisten talonmestajien kanssa solmittujen sopimusten perusteella heille kuuluvista katupuhtaanapitovelvollisuuksista sekä jätteiden poiskuljetuksista talojen pihoilta.

Osaston toiminta jakaantui seuraaviin osastoihin: toimisto, katupuhtaanapito-osasto ja kiinteistöpuhtaanapito-osasto, johon kuuluivat yleiset mukavuuslaitokset ja jätteiden kaatopaikat sekä auto- ja työkalukorjaamo.

Toimisto. Toimistossa oli kertomusvuonna seuraavat viranhaltijat: puhtaanapitopäällikkö, apulaispuhtaanapitopäällikkö, joka toimi tarkastajana, yksi insinööri, katu- ja kiinteistöpuhtaanapidon esimies, osastokamreeri, toimentaja, kolme toimistoapulaista, vahtimestari ja siivoja. Yksi 16. palkkaluokan toimistoapulaisen virka oli avoinna ja sitä hoiti entisen puhtaanapitolaitoksen kirjanpitäjä, jonka virka v. 1947 lakkautettiin. Osastokamreerin virka oli avoinna heinäkuun 1 p:stä alkaen, jolloin viran entinen haltija siirtyi eläkkeelle. Osaston vahtimestari siirtyi kesäkuun 1 p:nä toiseen virkaan ja hänen tilalleen otettiin lähetti. Kesälomien aikana oli osastolla kolmen kuukauden aikana ylimääräinen toimistoapulainen palveluksessaan. Toimistohenkilökunnasta oli yksi henkilö sairauslomalla yhteensä 54 päivää.

Osastolle saapui 325 kirjelmää, joista kaupunginhallitukselta 33, kaupungininsinööriltä ja rakennustoimiston muilta osastoilta 179, kaupungin muilta virastoilta 63, valtion virastoilta 13, muilta kunnilta 4 ja yksityisiltä 33. Osastolta lähetettiin 285 kirjelmää, joista kaupunginhallitukselle 4, kaupungininsinöörille ja muille osastoille 175, kaupungin muille virastoille 59, valtion virastoille 30, muille kunnille 4 ja yksityisille 13.

Osastolle saapui 1 143 laskua ja annettiin 1 752 sairausavustusta, kesälomaa tai lopputiliä koskevaa maksumääräystä. Suoritetuista puhtaanapitotöistä annettiin 11 827, myydyistä jätteistä 448 ja sekalaisista töistä 96 laskua.

Katujen puhtaanapito. Katujen puhtaanapitoon nähden kaupunki oli jaettu 11 puhtaanapitopiiriin siten, että 13, 14, 15 ja 16 kaupunginosat sekä Pasila ja Munkkiniemi kuuluivat ensimmäiseen piiriin, 4 ja 20 kaupunginosat paitsi Jätkäsaari toiseen piiriin, 5 ja 6 kaupunginosat sekä puolet 7 kaupunginosasta kolmanteen piiriin, 3 kaupunginosa, puolet 7 kaupunginosasta ja 9 kaupunginosa neljanteen piiriin, 1, 2 ja 8 kaupunginosat viidenteen piiriin, 10, 11 ja 12 kaupunginosat kuudenteen piiriin, 21, 22, 23, 25 ja 26 kaupunginosat sekä Oulunkylä seitsemänteen piiriin, Jätkäsaari kahdeksanteen piiriin, Kulosaari ja Herttoniemi yhdeksänteen piiriin, Haaga kymmenenteen piiriin ja Lauttasaari yhdenteentoista piiriin.

Puhtaanapitotöiden valvonnasta huolehti 7 sääntöpalkkaista ja 9 tilapäistä työnjohtajaa. Työssä olleiden työntekijäin keskimääräinen luku viikkoa kohden oli seuraava:

	Kesällä	Talvella
Puhtaanapitotyöntekijöitä, miehiä	139	274
» naisia	10	42
Autonkuljettajia, kaupungin autoin	12	12

	Kesällä	Talvella
Autonkuljettajia, omine autoineen	1	15
Ajureita, kaupungin hevosin	1	1
» omine hevosineen	—	14
Yhteensä	163	358

Työntekijäin lukumäärä oli suurin helmikuun 1 ja 7 p:n välisellä viikolla, jolloin se nousi 681:een ja pienin heinäkuun 25 ja 31 p:n välisellä viikolla, jolloin se oli 151.

Katupuhtaanapito-osaston työnjohtajista oli neljä kertomusvuonna sairauslomalla yhteensä 269 päivää. Työntekijöiden keskuudessa oli sairaustapausten lukumäärä 288, niistä 8 sattuneen tapaturman johdosta. Menetettyjen työpäivien luku oli 3 695. Eläkkeelle siirtyi 10 työntekijää ja 5 työntekijää kuoli.

Kanta-Helsingin alueella oli osastolla 322 sopimusta yksityisten katuosuuksien puhtaanapidosta. Näiden katuosuuksien yhteinen pinta-ala oli 373 368 m². Lisäksi oli sopimuksia 98 kaupungin omistaman talon kanssa, joiden katuosuuksien pinta-ala oli 182 914 m². Kaivopuistossa ja 6 kaupunginosan huvila-alueella huolehti osasto katupuhtaanapidosta rakennusjärjestyksen mukaan ilman sopimuksia kustannusten jakaantuessa tontinomistajien kesken tonttien pinta-alan mukaisessa suhteessa. Tämä puhtaanapito käsitti 41 275 m². Vielä huolehti osasto Munkkiniemessä 162 kiinteistön katuosuiden auraamisesta ja hiekoittamisesta talvisin. Munkkiniemessä hoidettu pinta-ala oli 40 860 m². Osaston hoidossa oleva kokonaispinta-ala oli n. 3 milj. m².

Kesätyöt suoritettiin yksinomaan käsivoimin, kun osaston automaattisesti kerääviin lakaisukoneisiin ei saatu harjoja. Kauppatorien puhdistuksessa käytettiin huuhteluautoja. Huuhteluun käytettiin 5 583 m³ vettä. Katurikkoja kerättiin ja kuljetettiin kaatopaikoille yhteensä 21 202 m³.

Talvityöt tuottivat osastolle suuria vaikeuksia. Osaston aurasuuskalusto ja tiehöylät olivat sotavuosien jälkeen hyvin heikossa kunnossa ja uusia työkoneita ei kertomusvuonna onnistuttu saamaan. Vasta vuoden lopussa saatiin muutamia auruustraktoreita, mutta niitä ei saatu kertomusvuonna käyttöön. Jalkakäytävien ja myös ajoteiden tasoitustyöt oli suoritettava melkein yksinomaan käsivoimin.

Lunta kuljetettiin osaston toimesta 112 888 m³ autoilla ja 41 321 m³ hevosilla eli yhteensä 154 209 m³. Lumenkaatoa varten oli järjestetty 10 kaatopaikkaa eri puolille kaupunkia. Jalkakäytävien ja katuristeyksien sekä mäkipisten katujen hiekoittamiseen käytettiin 7 336,5 m³ katuhiekkaa.

Kiinteistöjen puhtaanapito. Kiinteistöpuhtaanapito-osaston toiminta oli jaettu kolmeen piiriin. Itäinen piiri käsitti Pitkäsillan pohjoispuolella ja rautatiealueen itäpuolella olevat kaupunginosat. Piiriasema oli Kyläsaaren luona. Täällä kuormattiin rautatievaunuihin maaseudulle myydyt jätteet. Aseman yhteydessä oli myös sulatusvaja, missä talvisin jäätyneet makkiasiat sulatettiin. Läntinen piiri käsitti Pohj. Rautatiekadun pohjoispuolella ja rautatiealueen länsipuolella olevat kaupunginosat sekä Kruununhaan ja Katajanokan. Piiriasema oli kaatopaikan yhteydessä Vähä-Huopalahden rannalla. Eteläinen piiri käsitti eteläiset kaupunginosat. Piiriasema oli kertomusvuonna Jätkäsaarissa, mutta siirrettiin vuoden lopussa Kampin alueelle toisen katupuhtaanapitopiiriin piiriaseman yhteyteen.

Työn valvonnasta huolehti 3 sääntöpalkkaista ja 4 ylimääräistä työnjohtajaa.

Työssä olleiden työntekijäin lukumäärä oli viikkoa kohden keskimäärin seuraava:

Autonkuljettajia kaupungin autoin ...	50	Vaunu- ja kasamiehiä	5
» omine autoineen ...	15	Vartijoita	2
Auton apumiehiä	80	Mukavuuslaitosten siivoojia	8
		Yhteensä	160

Kiinteistöpuhtaanapito-osaston työnjohtajista oli 3 sairauslomalla yhteensä 60 päivää ja yksi siirtyi eläkkeelle. Työntekijäin keskuudessa oli sairaustapausten lukumäärä 132, niistä 18 tapaturmaa. Menetettyjen työpäivien luku oli 1 723. Eläkkeelle siirtyi 5 työntekijää ja yksi kuoli.

Puhtaanapidettävien kiinteistöjen ja yleisten mukavuuslaitosten lukumäärä oli kertomusvuonna seuraava:

Kaupungin kiinteistöt:		Yksityiset kiinteistöt:	
Vuosisopimukselliset	110	Vuosisopimukselliset	2 230
Ylimääräiset	38	Ylimääräiset	291
Yleiset käymälät	28	Uudisrakennukset	18
Vedenheittopaikat	60		

Hajotuskaivojen normaalityhjennys suoritettiin 835 talossa. Perinpohjainen tyhjennys kaivon korjausta varten toimitettiin 153 talossa. Sitä paitsi tyhjennettiin 150 sadevesikaivoa.

Jätteiden kuljetus. Kertomusvuonna kuljetettu jätemäärä ilmenee seuraavasta taulukosta:

Laatu	Kaatopaikoille täyteen	Tilanomistajille kaupungin läheisyyteen	Kuormattu ostajien ajoneuvoihin	Kuormattu rautatievaunuihin	Yhteensä
Rikkoja, talous- ja paperijätteitä ...	196 489	7 217	—	8 784	212 490
Makkilantaa	—	2 599	489	—	3 088
Hajotuskaivojätteitä	—	2 436	—	—	2 436
Tuhkaa	13 129	—	—	—	13 129
Rakennus- ym. jätteitä	146	—	—	—	146
Yhteensä	209 764	12 252	489	8 784	231 289

Osaston toimesta kuljetettiin Tuomarinkylään ja kuopattiin sinne 240 raatoa, nimitään 190 koiraa ja 50 kissaa.

Hevonen. Alueliitoksen yhteydessä siirtyi osaston käyttöön Kulosaaresta hevonen. Sen suorittama työtuntimäärä oli 2 210, josta 1 939 jätteiden kuljetusta, 271 katupuhtaana pitotöitä, aurausta ja hiekoitusta. Hevosen ruokintaan käytettiin 6 200 kg heiniä ja 150 kg kauruja.

Korjaamo. Korjaamo käsitti yleisen työkalukorjaamon, auto- ja rengaskorjaamot, pajan ja maalaamon. Korjaamon töitä johti sääntöpalkkainen esimies apunaan tilapäinen tuntikirjuri. Työntekijöitä oli korjaamoissa yhteensä 44, joista 34 ammattimiestä, 8 apu-työntekijää ja 2 naista. Korjaamon työntekijäin keskuudessa oli sairaustapausten lukumäärä 33, niistä 6 tapaturmaa. Menetettyjen työpäivien luku oli 499. Korjauspajan esimiehen valvontaan kuuluivat myös Mannerheimintien varrella olevat osaston autotallit sekä Hämeentien 92:sta vuokrattu autotalli. Osaston autokanta käsitti kertomusvuoden lopussa seuraavat moottoriajoneuvot: kuorma-autoja 68, kasteluautoja 8, lakaisukoneita 5, tiehöyliä 5, kaivontyhjennysautoja 1, henkilöautoja 1, moottoripyöriä 1 ja auraustraktoreita 5. Autojen korjauskustannukset nousivat kertomusvuonna 5 541 202 mk:aan ja polttoainekustannukset 5 315 003 mk:aan.

Menot ja tulot. Seuraavasta yhdistelmästä ilmenevät puhtaanapito-osastolle myönnetty määrärahat ja niiden käyttö:

Talousarvion momenttiniemi	Määrärahat talousarvion mukaan, mk	Lisämäärärahat, mk	Yhteensä käytettävissä olevia varoja, mk	Menot tilien mukaan, mk	Määrärahan säästö (+) tai ylitys (—), mk
Kanta-Helsingin katujen, teiden ja yleisten paikkojen puhtaana pito	29 649 350	25 150 000	54 799 350	55 576 868	— 777 518
Liitosalueen katujen, teiden ja yleisten paikkojen puhtaana pito	1 510 610	1 300 000	2 810 610	6 595 292	— 3 784 682
Satama-alueet	4 065 000	3 460 000	7 525 000	12 634 698	— 5 109 698

	Määrärahat talousarvion mukaan, mk	Lisämäärä- rahat, mk	Yhteensä käytettävissä olevia varoja, mk	Menot tilien mukaan, mk	Määrärahan säästö (+) tai ylitys (-), mk
Sopimusten mukainen katupuh- taanapito	7 300 100	6 000 000	13 300 100	15 704 096	— 2 403 996
Yleiset mukavuuslaitokset, kuor- mausasemat ja kaatopaikat ...	4 713 600	2 286 400	7 000 000	7 752 619	— 752 619
Sopimusten mukainen kiinteistö- puhtaanapito	28 439 574	23 500 000	51 939 574	55 046 554	— 3 106 980
Pesulauttojen korjaus ja kunnos- sapito	150 000	30 000	180 000	176 457	+ 3 543
Korvaus satamalaitokselle	15 000	—	15 000	15 000	
Yhteensä	75 843 234	61 726 400	137 569 634	153 501 584	—15 931 950

Huomattavat ylitykset johtuivat osaksi työpalkkojen korottamisesta, osaksi arvaamattomista lumitöistä vuoden lopussa ja jätemäärän lisääntymisestä sekä siitä, että kuljetuskustannukset talousarviota laadittaessa arvioitiin liian alhaisiksi. Lisämäärärahaa myönnettiin pääasiallisesti palkkojen korottamisen vuoksi yhteensä 61 696 400 mk ja ylitysoikeutta käytettiin yhteensä 15 935 493 mk.

Tuloja kertyi yhteensä 59 632 972 mk ylittäen arvioitua määrää 9 303 372 mk. Yksityisten katuosuuksien puhtaanapidosta oli tuloja 8 532 473 mk, kaupungin kiinteistöjen katuosuuksien 3 389 661 mk, yksityisten kiinteistöjen 40 002 306 mk, kaupungin kiinteistöjen 2 275 215 mk, satama-alueiden 3 623 600 mk sekä yleisten käymäläin puhtaanapidosta 10 306 mk, jätteiden myynnistä 766 713 mk, valtionapua maantienjatkeiden puhtaanapidosta 707 685 mk ja sekalaisia tuloja 325 013 mk.

Sopimusten mukaisen puhtaanapidon menot olivat yhteensä 70 750 650 mk ja tulot 55 288 779 mk, joten tappio nousi 15 461 871 mk:aan, mikä johtui siitä, että v. 1947 tehty puhtaanapitomaksujen korotusanomus hyväksyttiin vasta keväällä 1948, joten korotettu tariffi voitiin ottaa käytäntöön vasta heinäkuun 1 p:stä 1948 lukien.

Tilivirasto

Tiliviraston henkilökunnan muodostivat kamreeri, pääkirjanpitaja, kirjanpitäjä, 6 toimistoapulaista ja lähetti.

Tilitodistuksia oli v:n 1948 aikana 25 131, laskutuksia 2 967 ja lähetettyjä kirjelmia 1 887.

Tiliviraston työnlaajuus selviää seuraavasta yhdistelmästä:

	Debet, mk	Kredit, mk
Työmäärärahat edellisiltä vuosilta	155 642 589	349 382 883
Kertomusvuoden talousarviotyöt	910 366 163	1 085 287 944
Kaupunginkassan tilit	1 726 421 313	1 422 903 928
Kaupungin muiden laitosten tilit	307 461 741	307 461 741
Ylimääräiset työt	392 442 352	387 532 327
Tarveaineet ja korjauspaja	395 224 318	262 114 546
Verohuoltotoimisto	8 720 651	8 720 651
Leski- ja orpoeläkekassa	240 959	240 959
Tuloveronennakko	121 314 078	121 314 078
Menojäämät	31 783 894	98 606 557
Tulojäämät	32 852 191	10 788 700
Rakennustoimiston tulot	96 601 064	124 716 999
Yhteensä	4 179 071 313	4 179 071 313

Rakennustoimiston käsikassan rahanvaihto nousi v:n 1948 aikana 103 620 810 mk:aan.

Tilivirastolle v:n 1948 menoarviossa oli osoitettu määrärahoja yhteensä 2 835 755 mk. Todelliset menot nousivat 2 829 334 mk:aan. Painatuksen ja sidonnan määrärahoista jäi säästöä 24 509 mk ja tarverahoista 6 577 mk. Korvaus kannannasta sitä vastoin ylitti myönnetyn määrän 24 665 mk.